

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | Š o k i s

2

Ansamblio „The King’s Singers“ muzikinės staigmenos

3

Requiem Stasio Lozoraičio atminimui

4

Pokalbis su pianistu Kasparu Mikužiu

Efrat Ben-Tzur spektaklyje „Ana Karenina“

Rimo Tumino spektaklis „Ana Karenina“ teatro festivalyje „TheATRIUM“

9

VDA studentų baigiamųjų darbų „Graduation Show 2024“

12

Andrew Scottas: mėgstantis vaidinti vienišius

Šarūnas Sauka, „Europos saugumo architektūra“. 2023 m.

Kaip sustabdyti raudonąjį malūną

Šarūno Saukos „Europos saugumo architektūra“ Zarasuose

ERIKA GRIGORAVIČIENĖ

Paskutinį gegužės šeštadienį Šarūno Saukos ir Nomedos Saukienės galerijoje Zarasuose institucijos metinių proga atidaryta naujų Saukos darbų paroda „Europos saugumo architektūra“. Ji įdomiai pratęsia pernai pristatytą menininkės ir menininko kūrinių ekspoziciją. Parodos „vinis“ – pernai sukurtas to paties pavadinimo paveikslas apie *ruzkijmyro* ekspansiją, išniekintą Europą, „veidmainišką, prisitai- kantį, tingų, silpną, [...] įbaugintą, godų, [...] žiaurų žmogų, kuris iliuziją apie ciklą Europos žirgą pavertė košmaru apie dvesiantį, dujomis apsinuodijusį arklį, vis dar traukiantį iš paskutiniųjų“¹.

¹ Šarūnas Sauka, Mindaugas Nastaravičius, parodos anotacija

Vidury paveikslu Dostojevskis pergalingai atkemša smaragdinį šampano butelį. Nepajudinamas literatūros gigantas, garsus nuosekliu dėmesiu nusikaltėlių ir kitų asocialų gyvenimui, nutapytas nuogas, vien su raudona prijuoste ir prisegamomis moteriškomis kojinėmis. Jam po kojomis guli kuolais subadytas Einšteinas, krauju pasrūvę bachai ir niutonai, daug kitų kultūros ir mokslo vyrų. Už Dostojevskio nu- garos – moterų būrys, kekšėmis vir- tusios madonos. Virš jų galvų žy- dru neonu šviečia rusiškas užrašas „mulen ruž“ (po juo – sunkiau įska- tomas ilgokas keiksmazodis). Tyčia ar ne, bet šiame darbe Saukai ge- rai pavyko perteikti dar ir patriar- chato „grimasas“ (spėju, kad būtent dėl patriarchalinės tvarkos išsaugo- jimo labiausiai ir ardosi nūdienos totalitariniai, teroristiniai režimai ir jiems simpatizuojantys Europos

kraštutiniai dešinieji). Kairiame paveikslu šone it šv. Lukas sėdi pa- sakotojas. Rūpintojėlio poza, su beždžionės galva ir trečento laikų nimbu. Priešais jį ant stalo guli nukirsta galva, panaši į šv. Jono Krikštytojo. Stebėdamas procesus jis patyrė keistą metamorfozę. Iš- ties, kai negali pakeisti „užsiciklinu- sio“ pasaulio, galiausiai jis pakeičia tave, nors ir anaipol ne taip, kaip galbūt būtų norėjęs. Trečiame pa- veikslu plane Marxą ir kitus veikė- jus – tikiuosi, kokius nors garsius rusofilus – ryja atgiję dinozaurai. Tačiau vargu ar tie menkučiai pa- darai (lyginant su titaniais iš nau- jausios „Godzilos“) pajėgtų atkurti kultūrinę ir ekologinę pusiausvyrą. Europos išniekinimas? Būtent! Tiems, kas pamiršo ar niekada iš

NUKELTA Į 8 PSL.

Madrigalai karaliui ir dainos miestelėnams

Vokalinio ansamblio „The King’s Singers“ muzikinės staigmenos Vilniaus festivalyje

JUSTINA PALTANAVIČIŪTĖ

Šiemet Vilniaus festivalis, pasivadinęs „Misija įmanoma“, klausytojams pateikia kaip niekad daug skirtingų muzikinių patirčių. Galvoje vis dar skambant galingam Arvo Pärto „Credo“ ir Mieczysława Weinbergo Koncerto violončelei melodijoms, itin jautriai atliktoms Sheku Kanneh-Masono, vis dar mąstant apie neįtikėtinai intelektualią Marco-André Hamelino Ludwigo van Beethoveno interpretaciją, birželio 11-ąją įvyko vėlgi kitoks koncertas nei kiti – laisvas, kupinas improvizacijų ir britiško humoro. Ansamblio „The King’s Singers“, kuriame šiuo metu dainuoja Patrickas Dunachie (pirmasis kontratenoras), Edwardas Buttonas (antrasis kontratenoras), Julianas Gregory (tenoras), Christopheris Bruertonas (pirmasis baritonas), Nickas Ashby (antrasis baritonas), Jonathanas Howardas (bosas), vakarą Nacionalinėje filharmonijoje pradėjo lietuviškai prakalbęs britų sekteto narys, iš karto nuteikęs žaismingam bendravimui.

Šiemet pristatytoje sekteto programoje „Tegyvuoja karalius!“ – britų kompozitorių opusai, vedantys per monarchų istoriją, reflektuojantys ir pastaruosius įvykius, tokius kaip Karolio III karūnavimas, bei pagerbiantys karalienės Elžbietos II nuopelnus šaliai ir visam pasauliui.

Jau 56-erius metus gyvuojantis sektetas „The King’s Singers“ yra laikomas *a cappella* dainavimo meistriškumo pavyzdžiu ir stebina neįtikėtinu produktyvumu: per metus ansamblis atlieka daugiau nei šimtą koncertų visame pasaulyje, aktyviai rengia meistriškumo kursus, bendradarbiauja su kitais atlikėjais, išleidžia po kelis albumus, kuriuose – įvairių žanrų kompozicijos nuo viduramžių iki šių dienų akademinės ir populiariosios muzikos.

Pirmoje koncerto dalyje skambėjo Renesanso ir šiuolaikinių anglų kompozitorių opusai, antroje – populiariosios muzikos klasika, kiek nutolusi nuo monarchijos konteksto. Pirmą dalį buvo dramaturgiškai suskirstyta į keturias padalas, atspindinčias skirtingas britų monarchijos epochas: „Teisingoji Oriana“ priminė apie karalienę Elžbietą I (1533–1603) ir jos darbus; „Jos Didenybės karalienės Elžbietos II karūnavimas“ nukėlė į Elžbietos II karūnavimo ceremoniją; „Šių dienų Oriana“ pagerbė Elžbietos II valdymą ir įprasmino atsivertimą su užpernai amžinybės iškeliausia monarche. Galiausiai „Jo Didenybės karaliaus Karolio III karūnavimas“ sugrįžo į neseniai vykusias Karaliaus III karūnavimo iškilmes.

Intrigavo galimybė išgirsti koncertų salėje šiaip jau retai skambančią Renesanso vokalinę muziką. Buvo įdomu suvokti, kaip glaudžiai britiškoji kūryba siejasi su monarchijos tradicijomis. Williamas Byrdo, Michaelo Cavendisho, Henry Purcello, Thomo Weelkeso bei kitų kompozitorių madrigalai, himnai ir motetai, originaliai komponuoti karalienės Elžbietos I karūnavimui, pagerbimui ir laidotuviams, svarbūs ne tik taikomąja funkcija. Šie opusai vertingi ir kaip autonomiški meno kūriniai, reprezentuojantys Renesanso muzikos stilių ir įvairias imitacines polifonijos technikas. Būtent šios technikos labiausiai imponavo klausantis „The King’s Singers“ interpretacijų – akimirka net aplankė mintis, kad toks darnus, švarus skambesys ir tiksliai sudėlioti akcentai galėtų tapti itin patrauklia priemone studijuojantiems polifonijai.

Įdomu, kad ir XX amžiuje, ir net šiandien Didžiojoje Britanijoje vis dar gaji tradicija svarbiems monarchijos įvykiams specialiai komponuoti muziką. Pavyzdžiui, koncerte skambėjęs dabarties autoriaus

Ansamblis „The King’s Singers“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Paulo Mealoro „Karūnavimo Kyrie“ sukurtas Karolio III karūnavimo iškilmėms. Dar įdomiau, kad ir kiti koncerte skambėję šiuolaikiniai opusai (Howardo Goodallo, Jocelyn Pook, Judith Weir ir kitų) atsigręžia į grigališkąjį choralą bei senąją polifoniją, taip tarsi pabrėždami britų muzikinės kultūros ir karališkosios šeimos tradicijos nuoseklumą bei tęstinumą. Beje, senosios muzikos opusai skambėjo įvairiomis sudėtimis (ne tik sekteto, bet ir kvarteto ar kvineto) – subtiliau, intymiau, o šiuolaikinės kompozicijos – kur kas sodriau, atliekamos viso sekteto. Ryškesnį jų pavidalą lėmė modernesni harmoniniai sąsambiai, ansamblio interpretacija, deja, neišvengiant šiokių tokių intonacinių nesklandumų.

Antra koncerto dalis buvo visai kitokia – laisvesnė, mažiau įpareigojanti. Sektetas priminė solidžią 56-erių metų gyvavimo istoriją ir publikos pamėgtus repertuaro perliukus, seniai tapusius klasika. Skambėjo šmaikštieji Paulo Draytono šedevrai iš kolekcijos

„Masterpiece“ (liet. „šedevras“), linksmai apdainuojantys žymiausių kompozitorių, cituojant jų kūrybos motyvus. Be šių, 2005-aisiais pirmą kartą „The King’s Singers“ išpopuliarintų dainų tikriausiai sunku įsivaizduoti ne tik šio kolektyvo koncertą, bet ir visą jo istoriją. Vėliau klausėmės dainų iš Walto Disney’aus animacinių filmų. Nors ši programos dalis pasirodė nuobodžiausia, iš publikos reakcijos tąkart buvo galima spręsti, kad gerai pažįstamos Eltono Johno ir kitų kompozitorių baladės didžiai daliai klausytojų labai patiko, nes baigę oficialią programą „The King’s Singers“ gausiomis ovacijomis buvo sugrąžinti į sceną ir atliko net tris bisus. Kaip koncerto pradžioje nustebino sklandus sekteto pristatymas lietuviškai, taip pabaigoje nuostabą sukėlė lietuviškai atliekamas pirmasis bisas – Romualdo Gražinio harmonizuota lietuvių liaudies daina „Vai užia, gaudžia“. Vėliau dar išgirdome žymiąją „The Beatles“ baladę „Penny

Lane“ ir Eltono Johno „Crocodile Rock“.

Koncertas paliko labai smagų ir šiltą prisiminimą, nepaisant pasitaikiusių kai kurių intonacinių netobulumų (kartelę šiuo klausimu yra užkėlę ne kas kitas, o patys „The King’s Singers“). Žavi ansamblio gebėjimas nuoširdžiai, šiltai bendrauti su publika. Net ir šiek tiek pakeista koncerto programa nesukėlė jokių nepatogumų, nes dainininkai patys ir rimtai, ir šmaikščiai komentavo visus atliekamus kūrinius. Toks muzikos pateikimas natūraliai aktualizuoja net ir prieš 500 metų sukurtą muziką. Taip pat buvo gera stebėti, kaip prie solidaus muzikinio turinio pripratusi Nacionalinės filharmonijos publika atsipalaiduoja, atsiduoda natūraliai muzikos tėkmei ir jos sukeltoms geroms emocijoms.

Pamatyti ir gyvai išgirsti legendinius „The King’s Singers“ – neabejotinai privalomas dalykas visiems muzikos gurmanams. Džiugu, kad Vilniaus festivalyje ši misija jau ne pirmą kartą tampa įmanoma.

Anonsai

Vilniaus festivalio finalui – garsiojo JAV baritono Thomo Hampsono sugrįžtuvės

28-ąją Vilniaus festivalį birželio 21 d. vainikuos vieno ryškiausių JAV baritonų Thomo Hampsono sugrįžimas į Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiąją sceną. Mūsų šalies publiką pakerėjęs 2022-ųjų festivalyje, kai su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru (LNSO) atliko Gustavo Mahlerio muziką, šįkart solistas su maestro Modesto Pitreno diriguojamu orkestru rengia įspūdingą

Thomas Hampsonas ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras

D. MATVEJEVO NUOTR.

muzikos fiestą – nepaprastai spalvingą programą: nuo Wolfgango

Amadeaus Mozarto iki Leonardo Bernsteino muzikos.

Hampsoną „Metropolitan“ operos gildija skambiai tituluoja „Metropolitano meistras“ („Met Master-singer“). Dažnai jis pavadinamas ir vienu inovatyviausių savo laiko dainininkų. Žavi ne tik įtaigūs jo vaidmenys operos scenoje, platūs dainos repertuaro horizontai, bet ir solistui būdinga kultūrinė lyderystė.

Atlikėjo karjeroje – arti 100 operinių vaidmenų, jo atliekamų viso pasaulio operos teatruose, diskografijoje – beveik 200 albumų, kurie ne kartą buvo nominuoti arba pelnė tokius prestižinius apdovanojimus kaip „Grammy“, „Edison“ ar „Grand Prix du Disque“. 2009 m. dainininkas Atlanto tarybos Vashingtone apdovanotas išskirtinio

menininko premija; buvo Niujorko filharmonijos kviestinis ir reziduojantis menininkas – pirmasis šios garsiosios organizacijos istorijoje. 2010 m. Kongreso biblioteka jam įteikė Gyvosios legendos apdovanojimą už specialaus patarėjo veiklą tyrinėjant ir atliekant JAV kompozitorių muziką, be to, jis pelnė garsųjį „Concertgebouw“ prizą.

Praėjusį sezoną Hampsonas grįžo į operos sceną ir Paryžiaus Bastilijos operoje atliko prezidento Richardo Nixono vaidmenį naujame Johno Adamso operos „Niksonas Kinijoje“ pastatyme, kuriam dirigavo Gustavo Dudamelis. Kartu

NUKELTA Į 3 PSL.

Paminklas Lozoraičiui

Koncertas „Requiem Stasio Lozoraičio atminimui“ Vilniaus festivalyje

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Šiandien žodis „paminklas“ tapo bene labiausiai provokuojančiu ir erzinančiu reiškiniu, o tyčinės (veikiau patyčinės) kai kurių veikėjų idėjos skaldo visuomenę ir dar labiau devalvuoja pačią jo esmę – išskirtinio pagerbimo žymę. Bet šįkart mintys sukasi apie kitokią paminklą – dvasinį, koks gali būti muzikos kūrinys, unikaliai išreiškiantis ir prikeliantis pagerbiamos asmenybės atminimą.

Toki dvasinį-muzikinį atmin ties paminklą, pavadintą „Requiem in memoriam Stasys Lozoraitis“, 1995-aisiais pastatė kompozitorius Osvaldas Balakauskas, kai 1994 m. netekome Stasio Lozoraičio – Vilties prezidento, itin reikšmingai prisidėjusio prie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, o savo kandidatavimu į prezidentus 1993-iaisiais ištis su teikusio vilties, kad Lietuva turi gali mybę iš esmės nusikratyti sovietinio mąstymo ir tapti vakarietiška.

„Tai buvo vienas retų žmonių, apie kuriuos sakoma „vientisas“, kuriuo neabejoji, visų pirma, neabejoji jo garbe. Jis buvo *noble* – ne tik taurus, bet ir kilmingas, aristokratiškas. Pagaliau tai simbolinė figūra Lietuvos istorijoje: Stasys Lozoraitis atnešė prieškarinės Lietuvos vals tybės įgaliojimus ir perdavė juos Nepriklausomybę atkūrusiai šian dieninei Lietuvai“, – apie Lozoraitį pokalbyje su Rūta Gaidamavičiūte yra sakęs Balakauskas („Kultūros barai“, 1996), kuris ir pats buvo diplomatas – 1992–1994 m. garbingai atstovavo Lietuvai dirbdamas ambasadoriumi Prancūzijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje.

Už „Requiem in memoriam Stasys Lozoraitis“ Balakauskui skirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija, prestižinė pasaulio įrašų kompanija „Naxos“ išleido šio opuso kompaktinę plokštelę (2004, Šv. Kristoforo kamerinis orkestras, choras „Jauna muzika“, solistė Judita Leitaitė, dirigavo Donatas Katkus).

Gabrielė Kupšytė, dirigentas Modestas Barkauskas

Seniai neskambėjęs kūrinys atgaivintas Stasio Lozoraičio mirties dieną, birželio 13-ąją, Nacionalinėje filharmonijoje vykstančiame Vilniaus festivalyje, kuris ne tik kaip kasmet paminėjo Gedulo ir vilties dieną, bet ir gražiai prisidėjo prie LR Seimo paskelbtų diplomatų Lozoraičių metų renginių.

Šįkart kūrinį atliko taip pat (tik jau beveik kitos kartos) Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras, papildytas kviestiniais muzikantais (Jolanta Silkauskienė (sintezatorinis klavinas), Giedrius Gelgotas (fleita), Andrius Žiūra (klarnetas), Tomas Bieliauskas (obojus), Albinas Gražulis (trombonas)); Vilniaus miesto savivaldybės choras „Jauna muzika“ (meno vadovas Vaclovas Augustinas), o pirmą kartą prie šio opuso prisilietė jauna solistė mecosopranas Gabrielė Kupšytė ir vakaro dirigentas, Šv. Kristoforo orkestro meno vadovas Modestas Barkauskas. Džiugu, kad koncerte apsilonkė daug neabejingų miestelėnų, garbingų svečių, pirmasis atkurtos Lietuvos valstybės vadovas profesorius Vytautas Landsbergis, keletas diplomatijos atstovų. Gaila, kad dalyvaujant net dviem didžiausiems sostinės kolektyvams, o ir minint iškilią asmenybę, nepasirodė nei Vilniaus meras, nei kiti miesto vadovai. O juos matyti būtų normalu ne tik šiame, bet ir visuose Vilniaus festivalio koncertuose, kurie jau keli dešimtmečiai aukštais meniniais standartais ir pasaulinės reikšmės atlikėjais reprezentuoja sostinės muzikinės kultūros veidą.

Dvylikos dalių „Requiem in memoriam Stasys Lozoraitis“ (liturginis tekstas) nėra tipiškas balakauskiškas kūrinys. Tai vienintelis religinis autoriaus opusas, kuriame jis laikosi tradicinio *requiem* struktūros, muzikinę kalbą grindžia ilgesnių melodinių linijų plėtote, kvazitonalia harmonija, netgi kartais švysteli grigališkojo choralo, *Ars nova* laikų moteto motyvai, vėlesnių bažnytinių giesmių atgarsiai. Tačiau vis vien Balakauskas čia puikiai atpažįstamas – ir dėl tvirtai jaučiamos formos, ir dėl nuolat faktūroje gyvybingai knibždančių melodinių bei ritminių segmentų, nepertraukiamos ir nuolat kintančios muzikos tėkmės, ir dėl tvirtos emocinės pusiausvyros, niekuomet neprarandamo skonio bei saiko pasirenkant raiškos priemones.

„Ankstyvoji bažnytinė muzika, ir net Palestrinos, neturi (bent jau mūsų amžininko ausiai) emocinio santykio su dainuojamu žodžiu, ji „objektyvi“, ji tik tokia, kokia verta būti, kai tariamas Dievo žodis“, – yra sakęs Balakauskas.

Būtent taikliai pajaustas autoriaus minėtas objektyvumas pirmiausia padarė gerą įspūdį kalbant apie kūrinio atlikimą. Jauna, sparčiai į dainininkų elitą kylanti solistė Gabrielė Kupšytė labai atsakingai parengė mecosoprano partiją, stengėsi ne rodyti savo vokalines galimybes ir artistiškumą (kas pasitaiko tarp dainininkų), o darniai įsiliėti į tai, ko reikalauja ši muzika, – į „objektyviają“ jos tėkmę, nesureikšminant emocijų ir savo vaidmens. Solistė žavėjo savito tembro gražiu balsu, tarsi prabylanti ikona skleidė ramybės ir susikaupimo nuotaiką, o jos solo su orkestru (*Tuba mirum*), raiškūs „pasisakymai“ sąveikaujant su choru ir orkestru *Hostias, Lacrymosa* dalyse bei kulminacinės reikšmės *Sanctus* ir *Agnus Dei* suskambo itin paveikliai. Lotynų kalbos specialistai dėl kai kurių žodžių tarimo gali turėti pastabų, o vietomis tekstas girdėjosi neaiškiai, tačiau šios talentingos, muzikai jautrios solistės pasirinkimas opusui perteikti yra labai sėkmingas ir sveikintinas.

Kūrinyje choro, orkestro bei solistės melodinės ir ritminės linijos pinasi, papildo viena kitą, naudojamos įvairios imitacinės formos – visą šį nelengvą vyksmą sėkmingai aprėpti sugebėjo dirigentas Barkauskas bei jo vedami orkestrantai ir choristai. Gražiai buvo išpildyti ir atskirų tembrų deriniai (choras su trombonu, fleitos, obojaus reljefai, balakauskiškai subtilūs klavesininiai segmentai ir kiti). Jei dar labiau būtų juntamas tėkmės lengvumas, tolygumas – atlikimas priartėtų prie nepriekaištingo.

„Requiem“ visuma tarsi pamažu išaugo iš pradžioje jaučiamo šiočio tokio padrikumo, kol galiausiai susikristalizavo į tvirtą arkos formos monolitą, kai muzikine prasme finalas *Agnus Dei* tampa pirmosios dalies retroinversija ir kai publika, pamažu save pratinusi prie šiuolaikinio skambesio, galiausiai klausosi visiškai nuščiuvusi, kol visus nušviečia paskutinis skaidrus orkestro D-dur akordas...

Balakausko pastatytas muzikinis paminklas Lozoraičiui – ypatingas reiškiny, ypač dabartiniame mūsų būvyje. Jis byloja ne tik apie pagarbą savo istorijai ir jos asmenybėms, bet ir apie vieną iš apsisprendimų, kada ir kur (ar) toks dvasinis paminklas gali vėl iškilti (suskambėti), žmonėms tam nuoširdžiai susitelkus. Jis ne skaldo – jis vienija. Toks paminklas kolektyvinėje sąmonėje ir istorijoje palieka kur kas svarbesnį įspaudą, nei galime įsivaizduoti.

Gabrielė Kupšytė, Šv. Kristoforo orkestras, choras „Jauna muzika“, dirigentas Modestas Barkauskas

ATKELTA IŠ 2 PSL.

su Cecilia Bartoli baritonas dainavo paskutinėje Josepho Haydno operoje „Filosofo siela, arba Orfėjas ir Euridikė“ Zalcburgo festivalyje.

Kiti sezono akcentai – pasirodymas Williamo Waltonio kantatoje „Belšacaro šventė“, Gustavo Mahlerio vokalinio ciklo „Stebuklingas berniuko ragas“, Kurto Weillio „Keturių Walto Whitmano dainų“, Mozarto operos „Visos jos tokios“ atlikimas su įvairiais orkestrais. Solistas scenoje vėl susitiko su pianistu Jevgenijumi Kisinu, su kuriuo Londone, „Marylebone“ teatre, pasirodė spektaklyje „Address Unknown“.

Vilniaus festivalio koncertui su LNSO Hampsonas rengia rinktinių muzikos perlų programą. Publika lauks tiesiog žaižaruojantis ir vietoje nenustygstantis orkestrinės ir vokalinės muzikos garsų paradas nuo nuotaikingų Mozarto operų „Visos jos tokios“ bei „Figaro vedybos“ melodijų, Charles'io Gounod operos „Faustas“ baleto numerių, tragiškos rimties ir susimąstymo kupinų Giuseppe's Verdi „Don Karlo“ sąskambių iki šelmiškų Franzo Leháro melodijų bei XX a. vidurio muzikinę atmosferą menančių nerūpestingų Cole'o Porterio dainų ar Niujorką apdainuojančio Leonardo Bernsteino miuziklo.

Niekada nemiegantis Niujorkas masina žmonių visame pasaulyje

vaizduotė, o kadangi festivalio svečias garsėja kaip įtaigus amerikietiškos muzikos interpretuotojas, gala koncerto kulminacijai pasirinkta būtent amerikiečių kompozitorių kūryba. Ir kas gi įtaigiau galėtų perteikti šio niekad nemiegančio miesto („The City That Never Sleeps“) skambantį portretą, jei ne vienas ryškiausių JAV baritonų Thomas Hampsonas?

Koncertas „Thomas Hampson gala. LNSO, Modestas Pitrenas“ vyks birželio 21 d., penktadienį, 19 val. Nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje. Daugiau informacijos apie festivalį – vilniusfestival.lt.

VF INF.

Tas nepaprastas jausmas scenoje

Pokalbis su pianistu Kasparu Mikužiu

ELVINA BAUŽAITĖ

„Muziką vadina dievišku, arba žvaigždžių, menu ne tik todėl, kad ji naudojama religijoje ir apeigose, arba kad ji pati savaime yra universali religija, bet dėl jos subtilumo lyginant su kitais menais bei mokslais“, – iš Indijos kilusio sufijų mokytojo Hazrato Inajato Chano žodžiais knygoje „Garso misticismas“ („Mijalba“, 2009) pradedame pokalbį su jaunosios kartos pianistu Kasparu Mikužiu, Londono Karališkosios muzikos akademijos magistrantu, 2023 m. Tarptautinio M.K. Čiurlionio konkurso trečios vietos laimėtoju, jau turinčiu ypatingų muzikinių patirčių prestižinėse pasaulio koncertų salėse, žymiausiuose konkursuose, grojusiu įvairiomis reikšmingomis valstybinėmis progomis, apdovanotu muzikos meno laurais bei publikos ovacijomis po solinių pasirodymų, kurie gyvai transliuoti ir pasauliniu „Mezzo“ kanalu.

Kasparai, kviečiu mintimis sugrįžti į vaikystę. Kokios patirtys jums paliko giliausią įspaudą, kas tuo metu padarė didžiausią įtaką pasirenkant muziką?

Patys pirmieji muzikiniai prisiminimai mane nuveda į Šilutės meno mokyklą, kur susipažinau su muzika ir pradėjau groti pianinu. Vis dar tebeprisimenu solfedžio pamokas, kuriose dainavome dainas iš miuziklo „Muzikos garsai“, šitaip mokydamiės natų pavadinimus. Prisiminimai kupini laimės ir tyrumo, greičiausiai tai ir sukūrė mano artimą ryšį su muzika nuo vaikystės bei sužadino norą mokytis. Esu dėkingas savo pedagogams Šilutėje, ypač fortepijono mokytojai Liudmilai Kašėtinei-Mikkelsen.

„Muzika yra viskas; muzika apima viską; štai kodėl muzika net aukštesnė už dangų“, – ši Chano mintis inspiruoja paklausti: kas jums asmeniškai yra muzika?

Chano mintis apie muziką gražiai apibendrina ir manąjį ryšį su ja. Tai yra gyvenimo būdas ar net misija. Panašiai kaip vienuoliai, pasiskirdami savo gyvenimą Dievui, atsiduoda ir gyvena vardan Jo, taip ir muzikai viena ar kita prasme gyvena muzika. Mane muzika atvedė nuo Šilutės iki Londono, supažindino su daugybe nepaprastų žmonių ir suteikė neapsakomai įdomų, bent jau kol kas, gyvenimą.

Kaip jūs, jaunosios kartos pianistas, jau reikšmingai plėtojantis savąjį kelią, apibūdintumėte, kokia iš tiesų yra muziko būtis?

Tai savitas gyvenimo stilius, reikalaujantis visapusiško atsidavimo. Nors fortepijonu groju daugiau nei šešiolika metų, tik per pastaruosius kelerius metus pradėjau žvelgti į tai kaip į profesiją. Ji reikalauja nepaprastai daug darbo, vertės, kūrybiškumo ir asmeninės motyvacijos. Galima sakyti, esi vieno žmogaus įmonė, atliekanti dešimties žmonių darbus. Nors kartais ir išsenki, viskas pasimiršta pasirodžius scenoje. Būti scenoje ir dalintis muzika man yra vienas svarbiausių ir gražiausių dalykų. Tai įprasmina mano pastangas, įkvepia tolimesniam darbui ir leidžia šiek tiek prisidėti prie kitų žmonių gerovės, muzika sužadinant jausmus, įkvepiant patirti dvasinę ramybę, sielos taurumą, skaidrumą. Tai man yra svarbu, gražu ir prasminga.

Kaip jaučiatės artėjant koncertui, jam vykstant ir jau išsipildžius?

Mano būseną labai priklauso nuo aplinkybių: ar tai privatus namų koncertas, ar konkursas, ar pasirodymas tūkstantinėje salėje. Taip pat ir nuo programos: ar kūrinius atliksiu pirmą, ar dešimtą kartą, ar grosiu vienas, ar su kitais muzikantais, koks tų kūrinių pobūdis. Jaučiu pareigą pasirodyti užtikrintai ir įprasminti pasirodymą pagal tai, koks jo kontekstas, kokia programa.

Koncerto metu visada esu susikaupęs ir stengiuosi susigyventi su muzika, o nulipęs nuo scenos analizuoju pasirodymą: kas galėjo pasisekti ir geriau, o kas pavyko puikiai.

Bendrajai ir pačia asmeniškiausia prasme – kas muzikoje ir jūsų raiškoje jus labiausiai įkvepia, skatina tobulėti?

Šiuo metu turbūt gebėjimas muzikoje atrasti kažką nepaprasto, kas paliečia klausytojo sielą. Labai sunku tai apibūdinti ir tai tikrai neatsitinka per kiekvieną pasirodymą. Tačiau kai tai įvyksta, tampa aišku, gražu, nepaprasta ir man, kaip atlikėjui, ir klausytojui. Apie tai dalijomės mintimis su britų pianiste Imogen Cooper – apie ieškojimą to, kam nėra žodžio apibūdinti, ir kaip kiekvienas tai patyręs muzikas bando ir vėl tai atrasti, vėl įgyvendinti. Tas nepaprastas jausmas scenoje turbūt šiuo metu mane labiausiai ir įkvepia.

Ar laiko patikrinta klasika, kurios vertė tik didėja, ar aktualioji šiuolaikinė muzika, kuri tik ateityje laikys savo vertės išbandymo egzaminą, yra jums artimiausia sritis?

Klasikinės muzikos yra labai daug ir nepaprastai įvairios. Man įdomūs visi žanrai – nuo ankstyvųjų iki modernių, neturiu vieno favorito. Su skirtingais kūriniais skirtingai save susieju. Groti šiuolaikinę muziką, manau, labai svarbu, bent jau domėtis ja, susipažinti. Juk tai yra mūsų, akademinės muzikos atlikėjų, ateitis, kuri nepaliaujamai plėtojasi ir mes turime jausti pareigą tai sekti, o kas įdomu ir patinka – pristatyti klausytojams scenose. Šiuolaikinė muzika dažnai įsivaizduojama kaip negraži, nemaloni ausiai, ypač tiems, kurie su klasikine muzika menkai susipažinę. Tai klaidingas požiūris, nesusipratimas, tad mūsų pareiga tai pakeisti ar bent supažindinti publiką su šiais dienomis kuriamą muzika, įtraukiant ją į koncertų programas, paaiškinant, „apie ką“ ji

Kasparas Mikužis, LNSO, dirigentas Modestas Barkauskas

M. MIKULĖNO NUOTR.

byloja. Laikui bėgant naujosios muzikos kūriniai taip pat atsijos, kaip tai įvyko su ankstesnių epochų kūryba. Svarbiausia būti atviriems ir suteikti progą patirti ką nors naujo ir atlikėjų, ir klausytojų atžvilgiu.

Ar yra tokia patirtis, kurią visada prisimenate?

Gabrielos Montero improvizacijos po vidurnakčio visiškoje tamsoje, įvykusios po pirmojo koncerto kartu su keletu studentų iš „Gabriela Montero Piano Lab“ Ženevoje. Tai buvo intymu, tyra, gražu ir tikra – tai, ko iki tol nebuvo girdėjęs, patyręs muzikoje. Mintimis dažnai sugrįžtu į šį momentą, jis man primena, kodėl noriu būti šioje profesijoje.

Pasidalinkite, kas įrašyta šios vasaros, taip pat ir būsimo sezono jūsų planuose.

Šią vasarą dauguma mano koncertų vyks užsienyje, Didžiojoje Britanijoje. Grosiu „Wiltshire Music“ centre, Kings Lino festivalyje, Karališkosios muzikos akademijos Londone renginiuose. Lietuvoje atliksiu rečitalius Druskininkuose, Čiurlionio festivalyje (liepos 31 d.), ir Kintų muzikos festivalyje (rugpjūčio 4 d.). Skambinsiu Jeano-Philippe'o Rameau, Josepha Haydno, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrinius bei visą Fryderyko

Chopino preliudų ciklą, op. 28. Taip pat su nekantrumu rengiuosi soliniam rečitaliui Londono „Wigmore Hall“, kuris planuojamas gruodžio mėnesį.

Koks kūrinys ar melodija yra apie Kasparą Mikužį vakar, šiandien ir galbūt rytoj? Kas atliepia, įgarsina ir perteikia jus?

Vakar – Roberto Schumanno „Karnavalas“, šiandien – Fryderyko Chopino preliudai, rytoj – Johno Adamso „Phrygian Gates“. Tai kūriniai, kurie atspindi dabartinę mano muzikinę patirtį laiko juostoje.

Ko artimoje bei tolimesnėje ateityje siekiate ir linkite sau?

Linkiu daugiau žinių troškimo, kantrybės ir dar daugiau džiaugsmo, susijusio su tuo, ką jau darau. Kaip minėjau, ši profesija reikalauja nepaprastai daug savo paties iniciuojamos motyvacijos, tad to linkiu sau labiausiai!

Kokie jūsų žodžiai būtų skirti muzikos meno kūrėjams, įprasmintojams, jį patiriantiesiems?

To paties Chano žodžiai čia geriausiai tiktų: „Nėra geresnės priemonės sielai pakylėti už muziką.“ Tad visiems ir palinkėčiau atrasti ją – visad pakylėjančią ir padedančią.

Dėkoju už pokalbį.

Anonsai

„Kremerata Baltica“ festivalis Paliesiuje

Pirmą kartą Paliesiaus dvare rugpjūčio 10–11 dienomis organizuojamas maestro Gidon Kremerio ir kamerinio orkestro „Kremerata Baltica“ festivalis!

Prie vieno žinomiausių šių laikų smuikinių, „Praemium Imperiale“ (muzikos pasaulyje ji laikoma Nobelio premijos atitikmeniu) bei kitų prestižinių apdovanojimų laureato Gidon Kremerio, „Grammy“ pelniusio orkestro „Kremerata Baltica“ ir ansamblio „Kremerata

Lettonica“ prisijungs penki garsūs kviestiniai solistai. Fortepijonu gros pianistė Yulianna Avdeeva, prestižinio F. Chopino konkurso pirmosios premijos laureatė, pianistas Andrejus Osokinas, laimėjęs pirmąsias premijas A. Rubinstein, Lidso ir kituose svarbiuose konkursuose, bei vienas įdomiausių Lietuvos pianistų, „Grammy“ nominuotasis Andrius Žlabys. Taip pat pasirodys ne viena nacionalinė bei tarptautinė konkursą laimėjusi smuikininkė Madara Pētersone ir dėl autentiško muzikinio balso žinoma, aktyviai festivaliuose dalyvaujanti altininkė Emma Wernig. Dviejuose koncertuose Paliesiaus koncertų salėje skambės tokių žinomų kompozitorių, kaip

Alfredas Schnittke, Gražyna Bacewicz, Vytautas Bacevičius, Franzas Schubertas, Ludwigas van Beethovenas, kūriniai.

1997 m. Gidon Kremerio įkurtas kamerinis orkestras „Kremerata Baltica“, pelnęs „Grammy“ apdovanojimą, laikomas vienu žymiausių tarptautinių kolektyvų Europoje. Šiam orkestrui maestro sąmoningai pasirinko jaunus, entuziastingus muzikantus. Esminis „Kremerata Baltica“, kaip meninių asmenybių kolektyvo, bruožas – kūrybiškas požiūris į programas, kurios dažniausiai neapsiriboja pagrindinėmis tendencijomis. Orkestras yra atlikęs tokių pripažintų autorių, kaip Arvo Pärtas, Giya Kancheli,

Pēteris Vaskas, Leonidas Desyatnikovas, ir Alexanderio Raskatovo kūrinių pasaulines premjeras. „Kremerata Baltica“ – būdas žymiajam smuikininkei, kuris yra ne tik steigėjas, bet ir orkestro meno vadovas, dalytis menine patirtimi su naująja karta. Orkestras taip pat kartu skatina ir įkvepia Baltijos šalių muzikinę bei kultūrinę gyvenimą.

„Kremerata Baltica“ koncertavo daugiau nei penkiasdešimtyje šalių, atliko per tūkstantį koncertų. Orkestro repertuaro amplitudė atspindi apdovanojimus pelniusioje diskografijoje. ECM išleistas Mieczysława Weinbergo kūrinių albumas buvo nominuotas 2015 m. „Grammy“ apdovanojimui, o Dmitrijaus Šostakovičiaus

fortepijoninių koncertų su Anna Vinnickaja įrašas pelnė 2016 m. „ECHO Klassik“ apdovanojimą. Weinbergo simfonijų Nr. 2 ir Nr. 21 įrašas, atliktas kartu su Birminghamo miesto simfoniniu orkestru ir dirigente Mirga Gražinyte-Tyla, 2020 m. pelnė prestižinį „Gramophone“ apdovanojimą.

2020 m. dėl pandemijos apribojimų orkestras negalėjo įprastai susitikti, repetuoti, rengti koncertų ir keliauti po pasaulį. Tačiau skirtingose šalyse gyvenantys orkestro nariai neprarado noro muzikuoti ir džiuginti žmones.

Daugiau informacijos: www.paliesiausdvaras.lt.

ORGANIZATORIŲ INF.

Requiem teatro epochai

Rimo Tumino spektaklis „Ana Karenina“ teatro festivalyje „TheATRIUM“

RAMUNĖ BALEVIČIŪTĖ

„Niekas iš manęs teatro negali atimti. Tik mirtis.“ Šią Rimo Tumino mintį pacitavo Tel Avivo „Gesher“ teatro kūrėjai, Klaipėdoje vykstančiame festivalyje „TheATRIUM“ parodę ne tik priešpaskutinį režisieriaus spektaklį „Ana Karenina“, bet ir dokumentinių kadų iš trijų tame teatre kurtų spektaklių repeticijų. Ši citata, kaip ir pats „Anos Kareninos“ pastatymas, tapo prasminga ir jautria epitafija Tumino kurtam teatrui ir sykiu – ištisai teatro epochai. Ryškiausias pojūtis stebint spektaklį – tokio teatro daugiau nebebus, vyksta lyg koks išlydėjimo, atsisveikinimo ritualas. Beje, panašus jausmas buvo apėmęs ir žiūrint Eimunto Nekrošiaus „Tuoktuves“, praėjusių metų pabaigoje iš Varšuvos atvežtas į Valstybinį jaunimo teatrą. Žinoma, tai labai skirtingi spektakliai, įkūnijantys skirtingas teatro sampratas, tačiau ir vienas, ir kitas kūriny, sutelkę savyr išgryninę būdinguosius abiejų režisierių teatro kalbos bruožus, vainikavo pasibaigusį Lietuvos teatro amžių.

Spektaklis „Ana Karenina“, sukurta pagal didelės apimties Levo Tolstojaus romaną, – ko gero, lakoniškiausias ir sutelkčiausias Tumino spektaklis. Dramaturgiškai susitelkiama į trijų šeimų santykius, atsisakant beveik visų kitų temų (spektaklio dramaturgė Katya Sassonsky). Vizualumo požiūriu – Adomo Jacovskio scenovaizdis itin lakoniškas ir net griežtas, parafrazuojantis renesansinio teatro erdvę. Scenos gilumoje – asketiškas gylio iliuziją sukuriantis pilkas portalas, o pagrindiniai scenografijos elementai – ilgi tokie pat pilki suolai. Vienintelis su šiuo asketiškumu kontrastuojantis elementas – puošnus palubų pakabinatas

sietynas, įsiveržiantis į žiūrovų salę ir taip tarsi sujungiantis vaidinimo ir publikos erdves. Scenovaizdyje ir Olgos Filatovos kostiumuose vyrauja pilka ir juoda spalvos, todėl tokioje aplinkoje ypač išryškėja detalės: ryškiai raudonos Anos lūpos, sniego baltumo Kiti suknelė, margas kilimas – Kiti ir Levino namų jaukumo, o sykiu ir „namų teatro“ simbolis. Lakoniška, juvelyriškai nušlifauta ir aktorių vaidyba – jokių nereikalingų frazių, jokių neapgalvotų gestų. Kasdieniškas judesys nepastebimai gali pereiti į teatrinę reпризą ar šokį ir vėl grįžti į tą patį tašką (choreografė Anželika Cholina). Net vaidybinės intermedijos – o kaipgi Tumino spektaklis be jų! – preciziškai atmatuotos lyg morfijaus lašai iš skausmo klejiojančiai Anai. Pavyzdžiui, sceną paliekantis Stiva (aktorius Yuvalis Yanai) bando iš toli užpūsti elektrinį sietyną. Pavyksta, tačiau po akimirkos šviestuvą vėl išsižiebia. Užpučia dar kartą – po šiek tiek ilgesnės pauzės šviesa vėl sugrįžta. Aktorius neužsižaidžia šia akivaizdžiai publikai džiaugsmo teikiančia scena, jo judesiai tikslūs ir taupūs.

Toks polinkis į formos grynumą jau buvo išryškėjęs ir J. Vachtangovo teatre sukurtuose Tumino spektakliuose, tačiau galbūt dėl aktorinės mokyklos skirtumų „Gesher“ teatro aktoriai atrodo gerokai gyvesni ir žaismingesni, net ir įrėminti tokiuose griežtuose formos rėmuose. Galima pasakyti dar daugiau: atrodo, kad Tuminiui pagaliau drauge su aktoriais bus pavykę išgauti tą ilgai ieškotą vaidybinę esenciją, materializuojančią koki nors vaizdinį ir įkūnijančią išgrynintą būseną be jokių buities priemaišų. Nežinia, kaip užduotis Kiti vaidinančiai Roni Einav formulavo režisierius, tačiau, man regis, šiai aktorei pavyko sukurti tai, ko link

migracijos ir ekologinių nelaimių veidas. Spektaklyje kūrėjai kalba apie mūsų planetos išsekimą. Antrasis darbas „Out of the Blue“ skirtas povandeniniam pasauliui. Didėjant žemės resursų eikvojimo mastams ir ieškant naujų išteklų, atsigręžiama į vandenyno dugną – mažai tirtą ir kartografuotą, tačiau turtingą savų resursų. Kūrėjai klausia – kiek giliau dar gali kasti kasybos bendrovės ir ko mes, žmonija, iš tikrųjų siekiame? Spektakliai bus rodomi spalio 2 ir 3 d. „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje. Svarbiausias tarptautinės programos akcentas – Barselonoje įsikūrusio dueto „El Conde de Torrefiel“ spektaklis „Vidinis paveikslas“. Šis dramaturgų Tanyos Beyeler ir Pablo Gisberto darbas yra tarsi žiūrovo vaizduotės šauklis, apnuoginantis fikcijos kūrimą scenoje ir teigiantis, kad tikrovė nėra tokia tvirta, stabili ir nekintama, kaip mes tikimės. Savo kūryboje „El Conde de

Efrat Ben-Tzur spektaklyje „Ana Karenina“

D. RIMEIKOS NUOTR.

Tuminas ėjo daugelyje savo spektaklių, siekdamas rasti bundančio nekantraus, tyro, bet kartu šiek tiek laukinio moteriškumo išraišką. Tokia vaidyba randasi anapus konkretaus žanro ribų, bet tuo pat metu apima daugelį žanrų, daugelį skirtingų teatro tradicijų klodų.

Savo šventąjį Gralį Tuminas atrado ir dar vienoje plotmėje. Ne kartą teko girdėti režisierių apgailestaujant, kad teatre jam trūksta stebuklo. Kad sceną iš tikrųjų užtvindytų jūros bangos, kad personažai iš tikrųjų pakiltų į orą, kad negyvi objektai atgytų. Kuriant „Aną Kareniną“ jam tai pavyko. Be jokių įmantrių technologijų, jokių sceninių efektų. Kone tuščia erdvė, jausminga Giedriaus Puskunigio muzika ir aktorius, ištrauktas iš tamsos Alexanderio Siki-rino šviesų, – daugiau scenoje nieko nėra, o mūsų, žiūrovų, vaizduotėje kyla patys įvairiausi reginiai, prisiminimai ir asociacijos.

Tuminas dažnai mėgdavęs kartoti, kad užsidarymas vien psichologijoje nuskurdina vaidybą, atima

netikėtumų proveržio galimybę. Tačiau kiekvieno vaidmens jo spektakliuose pamatą sudaro subtilios psichologinės įžvalgos. Todėl vaidmenys Tumino spektakliuose – netikėčiausios gyvenimiškos tiesos ir teatrališkumo jungtys. Nors spektaklis vadinasi „Ana Karenina“, o šią chrestomatinę heroję vaidina ištis išraiškinga aktorė ir šokėja Efrat Ben-Tzur, šiame scenos kūrinyje vienodai svarbūs visi personažai. Kiekvienas gyvenimas vertas būti nugyventas scenoje ir kiekvienam žmogui, pranykusiam istorijos tėkmėje, turi būti suteikta galimybė atgyti scenoje ir išsprogdinti ją savo gyvybingumu – tai Tumino teatro moto. Todėl spektaklyje „Ana Karenina“ nėra antraeilių personažų. Kiekvienas iš jų – atskiras pasaulis, į kurį režisierius kaip visada žvelgia žavėdamasis, kai kuriuos švelniai pašiepdamas, bet visada su begaline atjauta. Neabejotina, kad žinojimas, jog Tuminas neseniai iškeliaivo režisuoti dangiškųjų vaidinimų, veikia spektaklio percepciją. Ko gero, veikia

ir aktorius, net jei režisierius ir būtų jiems palikęs testamentą iš paskutiniųjų stengtis teatrą, šventę, žaidimu pergalėti mirtį. Todėl juoko ir džiugesio čia gerokai mažiau (nors vis dėlto yra) nei kituose Tumino spektakliuose. Mirties alsavimas šiame spektaklyje įgavęs ir materialią išraišką – bevardžio personažo, nebylaus šešelio, pavidalu. Suspaudžia širdį prisiminus valiūkišką tokio personažo versiją – Andriaus Žebrausko Kiemo žmogelį „Maskarade“...

Trys šeimos – daugybė santykių versijų, painingų meilės, aistros, pavydo, keršto, susitaikymo ir atleidimo konsteliacijų. Tik tiek? Net tiek. Simboliška, kad vienu paskutinių savo kūrinių Tuminas uždėjo karūną prastos reputacijos žanrui – melodramai. Pakylėjo ją ant postamento sykiu su žmonėmis, kurie niekina mažyčius drungnus jausmus ir siekia svajonių. Svajoja kasdienybės akimirkose – kaip spektaklio pradžioje sako vėjavaikis Stiva. Ar romantizmas dar sugrįš į Lietuvos teatrą? Jei tik žinotume...

Anonsai

„Sirenos“ skelbia tarptautinę programą

Šių metų Vilniaus tarptautinio teatro festivalio „Sirenos“ tarptautinę programą atidarys jaunas, bet jau pripažinimą pelnęs dokumentinio teatro kūrėjų duetas iš Belgijos. Silke Huysmans ir Hannes Dereere gyvena tvarumo idėjomis ir skatina į aplinkosaugos temas žiūrėti rimtai. Festivalyje pristatomi du dokumentiniai spektakliai iš Belgijos menininkų sukurtos aplinkosauginės triologijos, skirtos kasybos keliamoms problemoms. Spektaklis „Pleasant Island“ sutelks dėmesį į Ramiajame vandenyne esančią Nauru salą. Dėl savo grožio ir vietinių gyventojų svetingumo „Maloniąja sala“ praminta Nauru dabar yra kolonizacijos, kapitalizmo, priverstinės

migracijos ir ekologinių nelaimių veidas. Spektaklyje kūrėjai kalba apie mūsų planetos išsekimą. Antrasis darbas „Out of the Blue“ skirtas povandeniniam pasauliui. Didėjant žemės resursų eikvojimo mastams ir ieškant naujų išteklų, atsigręžiama į vandenyno dugną – mažai tirtą ir kartografuotą, tačiau turtingą savų resursų. Kūrėjai klausia – kiek giliau dar gali kasti kasybos bendrovės ir ko mes, žmonija, iš tikrųjų siekiame? Spektakliai bus rodomi spalio 2 ir 3 d. „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje.

Svarbiausias tarptautinės programos akcentas – Barselonoje įsikūrusio dueto „El Conde de Torrefiel“ spektaklis „Vidinis paveikslas“. Šis dramaturgų Tanyos Beyeler ir Pablo Gisberto darbas yra tarsi žiūrovo vaizduotės šauklis, apnuoginantis fikcijos kūrimą scenoje ir teigiantis, kad tikrovė nėra tokia tvirta, stabili ir nekintama, kaip mes tikimės. Savo kūryboje „El Conde de

Torrefiel“ ieško vizualinės ir tekstinės estetikos, kurioje koegzistuoja teatras, choreografija, literatūra ir vizualieji menai. Šis kūrybinis kolektyvas itin išgarsėjo Europos scenose, nes kuria unikalių vizualinių teatrą, kuris remiasi įspūdingo grožio tekstais. Jų spektakliai sukonstruoti taip, kad tekstas tampa pagrindiniu aktoriumi, personažu, jis kalba ir už veikiančiuosius scenoje, ir įgarsina žiūrovų mintis. Žiūrovai spektaklį išvys spalio 8 ir 9 d. Naujojoje Lietuvos nacionalinio dramos teatro salėje.

„Sirenos“ šiemet bendradarbiauja su Ukrainos institutu bei Lietuvos kultūros atašė Ukrainoje Tomu Ivanausku ir su dideliu džiaugsmu pristato du spektaklius iš Ukrainos – abu režisuoti itin talentingų moterų kūrėjų ir abu kalba apie ukrainiečių tautos stiprybę, jėgą.

Režisierės Yevhenijos Vidishchevos spektaklis „Marijos miestas: Apgulties

dienoraščiai“ sukurtas remiantis dvynių Annos ir Anastasijos Hretchkinų iš Mariupolio dienoraščiais. Juose sersers atkuria tris savaites, praleistas Mariupolyje per jo apgulties įkarštį. Jų autentiškus liudijimus palydi gyvai atliekamos saksofono, būgnų ir elektroninės muzikos bangos, jungiančios įvairius muzikos žanrus ir tradicines ukrainiečių liaudies dainas, tarp jų – ir Donecko srities muziką. Spektaklis bus rodomas spalio 5 ir 6 d. „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje.

Pažintis su šiuolaikiniu Ukrainos teatru bus tęsiama dokumentiniu spektakliu „Šiandien niekas nežuvo“. Ukrainos karių, savanorių ir spektaklio kūrėjų pasakojimais, apmąstymais ir įžvalgomis paremtas spektaklis atveria karo išgyvenimus patyrusių žmonių savijautą – mirties artumo paveiktas vertybes ir jų perkainojimą, nuolatinį nuovargį, gyvenimą svetimose vietose ir savojo identiteto išsaugojimą. Charkivo

kūrėjų spektaklį bus galima pamatyti spalio 11 ir 12 d. „Menų spaustuvės“ Juodojoje salėje.

„Sirenų“ užsienio programą užbaigs graikų režisieriaus Dimitrio Kourtakio spektaklis-filmas „Miestas, kurio nėra“. Tai – drąsus eksperimentas, sujungiantis teatro ir kino žanrus bei analizuojantis, kaip miestas gali tapti scena, o jo gyventojai – aktoriais. Šių metų Europos kultūros sostinėje Eleusine, esančiame Atėnų pakraštyje, filmuojamas ir realiu laiku skirtinguose miestuose transliuojamas spektaklis seks neapibrėžtame laike įstrigusius vyrą ir moterį, besisten-giančius įveikti netektį skirtingais būdais – renkantis užmarštį arba mylimo žmogaus atminties išsaugojimą. Spektaklį sudaro dvi dalys, kurios bus rodomos spalio 12 ir 13 dienomis.

PAGAL „SIRENŲ“ INF.

Megzti ryšį su mažų miestelių vaikais – lengviau?

Spektaklis „Kai užaugsiu, būsiu...“ projekte „Teatras keliauja pas vaikus“

DOVILĖ ZAVEDSKAITĖ

Festivalis „Teatras keliauja pas vaikus“ šiemet keliauja po Suvalkiją. Teko lankytis Pilviškiuose, kur Klojimo teatre buvo parodytas „Labaiteatro“ spektaklis „Kai užaugsiu, būsiu...“ (režisierė Agnė Sunklodaitė). Kai aktoriai Eimantas Bareikis ir Mindaugas Ancevičius bemaž šimtui susirinkusių pradinukų tarė „Labas!“ ir šie jiems atsakė chorų taip garsiai ir vieningai, lyg būtų per naktį repetavę, ūmai prisiminiau Vilnių. Čia per vaikų spektaklius pakyla viena kita ranka, kartais kas nors sutinka padaryti tai, ko prašo aktoriai. Neskiriant ir nesmerkiant vaikų, atrodo, kad didesni meno vartojimo įgūdžiai suformuoja ne tik reiklesnį mažąjį žiūrovą, bet ir didesnę atstumą nuo kūrėjų bei skepsį: „Kodėl čia dabar turiu kilnoti ranką?“

Žinoma, šaržuuju, bet šaržai lygioje vietoje nesiranda. Iš tiesų kėlė nuostabą, kaip uoliai Pilviškių vaikai darė viską, ko prašė aktoriai: statė namą, gesino gaisrą, vaikščiojo kosmose, vairavo traktorių... Tiesa, tik apsikabinti neskubėjo: gal spektaklio kūrėjai neapgalvojo, kad darželio vaikams apsikabinti dar džiaugsmas, o vyresni pradinukai jau ima svarstyti, ką apkabinti noriu, ko nenoriu, ką reikš, jeigu dabar *šitą* apkabinsiu, o *šito* iš viso nemėgstu... Be to, šalia mėgstu / nemėgstu trečioje ketvirtoje klasėje jau pradeda ryškėti ir griežtos berniukų / mergaičių stovyklos, keliančios savų problemų apsikabinimų klausimu.

Mindaugas Ancevičius ir Eimantas Bareikis spektaklyje „Kai užaugsiu, būsiu...“

LIETUVOS TEATRŲ VAIKAMS IR JAUNIMUI ASOCIACIJOS ASITEŽAS NUOTR.

„Kai užaugsiu, būsiu...“ – tradicinis, gerai sukaltas, teatrą kaip linksmybę suprantantis spektaklis vaikams. Du aktoriai smagiai pasakoja apie galimas profesijas, paįvairindami istorijas dainomis, o dainas pamokymais: per dieną ne daugiau nei du saldainiai, ne ilgiau nei pusvalandis prie kompiuterio, svarbiausia – artimi žmonės, o matyti ir girdėti geriausia širdimi. Nieko paneigtino, viskas tiesa – vis dėlto ne visai jauku, kai teatras imasi pamokslauti. Man regis, teatrui vertėtų apsiriboti buvimu vieta, kurioje vaikas mokosi susitikti su meno kūriniu ir jame patirti, atrasti, suprasti save. Tai – svarbiausia profesionalaus meno funkcija. Didaktinis tonas – Kakės Makės sfera: liepti klausyti tėvų, plautis rankas, tvarkytis kambarį, o įsakymų nevykdantiems grasinti netvarkos nykštukai ir pabėgusiomis ausimis, – tai esminės žinutės, kuriomis užsiima taikomasis, į „teisingą ugdymą“ orientuotas vaikų

menas. Tony Jackson straipsnyje „Can theatre teach? Fifty years of an alternative theatre“ („Ar teatras gali mokyti? Penkiasdešimt metų alternatyvaus teatro“) žodžių nerenka: „Didaktinis teatras – miręs teatras, nes jis instruktuoja ir moko, siųsdamas propagandinę žinutę, darydamas tai rimtu tonu ir, blogiausia, eksponuodamas globėjišką požiūrį į auditoriją.“

Kakės Makės retorikos „Labai-teatras“ globėjiškumu ir visažiniškumu tikrai neaplenks. O „Kai užaugsiu, būsiu...“ dar gelbsti ir tai, kad spektaklyje vaidina aktoriai Bareikis ir Ancevičius. Jų pagarbus ir rimtas požiūris į mažametę auditoriją, jų gyvybė, energija ir imlumas aplinkai reabilituoja didaktinę tonaciją: rodos, jie tiesiog švenčia buvimą su vaikais. Ir daro tai nuoširdžiai, atvirai, be jokios pozos: tai tiesiog Eimantas ir Mindaugas, kuriems nei rūpi ką nors pamokyti, nei norisi būti hierarchiškai aukščiau. Jie atvažiavo čia susitikti,

padainuoti, gerai praleisti laiko ir įkvėpti vaikus veikti gyvenime tai, ką norisi. Dramaturgiškai jie labiausiai atsiskleidžia spektaklio paigoje, kada prisipažįsta gyvenime nenorėję tapatintis su viena profesija, todėl pasirinkę būti aktoriais ir kaskart scenoje tapti kuo nors kitu. Būti nuoširdžiam, kalbėti nuo savęs, *ne vaidinti* – viena svarbiausių šiuolaikinio vaikams skirto teatro savybių.¹ Ir ne tiek režisūra, kiek pačios aktorių asmenybės leidžia šiai savybei išsiskleisti spektaklyje.

Gražus, paprastas ir dailininkės Ramunės Skrebūnaitės darbas – visas pasaulis čia pristatomas žaidžiant su kibirais bei jų dangčiais, ir tų kibirų iš tiesų pakanka profesijų įvairovei iliustruoti. Kibiras kaip scenos objektas savo gražiausius laikus išgyveno Prancūzijoje kuriančio italų žonglieriaus Fabrizio Rosselli spektaklyje „Bakéké“, kuriame dešimtys kibirų pasitelkiama tyrinėti jausmui, kad leidžiu sau susimauti, kad klystu tyčia, norėdamas save išgydyti nuo baimės padaryti klaidą. Ten kibirai veikia beveik kaip savarankiška būtybė, absurdiškai žvelgianti į žmogaus perfekcionisto bejėgystę prieš save patį. Spektaklyje „Kai užaugsiu, būsiu...“ kibirai naudojami daugiausia profesijų apibūdinančiam galvos apdangalui ar kostiumui sukurti, bet ilgainiui pasidaro smalsu, kaip taikliai parinkta kibiro detalė nusakys kitą profesiją.

Tiesa, apie spektaklyje aptariamą profesijas norisi tarti atskirą žodį: iš tiesų dėmesį patraukia tai, kad čia, kaip senais gerais laikais, vis dar svajojama užaugus būti

kosmonautu, gaisrininku ir traktorininku. Ar tai turi kokią ryšį su realybe? Ar laikomasi idėjos, kad vaikams vis dar reikia pristatyti bazines profesijas, apie kurias *derėtų* svajoti, nepaisant fakto, jog dauguma vaikų šiandien svajoja būti influenceriais ir jutuberiais? Kam reikia nuo to bėgti? Gal geriau tai aptarti? Spėju, kad Pilviškių apylinkėse, kur laukai dar neužstatyti, o gausiai apsodinti, modernus ūkininkas – tikrai vaikams suprantama ir net patraukli specialybė. Tačiau mąstydamą apie spektaklio kelionę po didmiesčius, traktorių ir kvietimą ravint grožėtis Lietuvos gamta matau vis dėlto kaip būdą užsimerkti prieš realybę. Romantiška, bet neaktualu.

Su šiais laikais „Kai užaugsiu, būsiu...“ suartina Deivido Gnedino muzika: joje užtekina jėgos, ritmo, siausmo, įdomių melodinių kelionių. Regis, šioje muzikoje smagu maudytis ir aktoriams, ir vaikams. Gal dėl to iš spektaklio išeini pamiršęs jo pamokomąjį toną ir aiškiai orientuojantį turinį – jautiesi tiesiog sklidinai prisiziūrėjęs, kaip tarp vaikų, aktorių ir dainų įvyksta jausmas „susitikom ir mums *faina*“.

LIETUVOS TEATRŲ VAIKAMS IR JAUNIMUI ASOCIACIJOS ASITEŽAS PROJEKTĄ „TEATRAS KELIAUJA PAS VAIKUS“ IR ŠĮ STRAIPSNĮ REMIA LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

¹ Daugiau apie tai – straipsnyje „Vaikų auditorijos keliama iššūkiu šiuolaikiniame teatre“, *Literatūra ir menas*, nr. 3792 / 10.

Žmogiška stiprybė

„Anchored in Air“, „Fora“ ir „Konstrukt“ šiuolaikinio cirko festivalyje „Cirkuliacija“

GRETA VILNELĖ

Perfrazuojant šiuolaikinio cirko festivalio „Cirkuliacija“ meno vadovo Gildo Aleksos prieš spektaklio „Konstrukt“ rodmą birželio 7 d. Kauno Girstučio kultūros centre pasakytus žodžius, šiųmetės programos spektakliams pavyko dar kartą pakviesti žiūrovus persvarstyti, kas yra šiuolaikinis cirkas ir koks įvairus jis gali būti. Tris iš festivalio kūrinių – „Anchored in Air“, „Fora“ ir „Konstrukt“ – sieja troškimas ištrūkti iš socialinių rėmų. Tokia formuluotė festivalį paskandintų kultūrinių renginių „apie viską ir nieką“ kategorijoje, todėl organizatoriai šių

Scena iš spektaklio „Anchored in Air“

D. ALIŠAUSKO NUOTR.

metų temą įvardijo trumpesne sąsaja „Biografijos“. Iš užsienio atvežti monospektakliai ar kameriniai kūriniai

šią temą iš dalies patvirtina, tačiau juos stebint paaiškėja, kad etikete „Biografijos“ neapsiribojama. Juo

labiau – ar daugelis šiuolaikinio cirko kūrinių tam tikra prasme nėra jų autorių biografija?

Gegužės 30 d. parodytame „Cirkuliacijos“ atidarymo spektaklyje „Anchored in Air“ naudojama vienetinė, specialiai šiam pasirodymui sukurta svertinė konstrukcija su įranga, leidžiančia į orą pakelti neįgaliojo vėžimėlį. Šis socialiai angažuotos britų šiuolaikinio cirko trupės „Head Over Wheels“ spektaklis pritaikytas žmonėms, turintiems regos negalį: visa, kas vyksta scenoje – nuo atlikėjų aprangos iki judesių, – įgarsinama pačių menininkų lūpomis. Šalia trumpų gyvai atliekamos muzikos intarpų žodinis įgarsinimas kuria subtilų ir nuoširdų pasirodymo santykį su

publika, ypač kai vienas pagrindinių spektaklio atlikėjų Jonny Leitchas sėdi neįgaliojo vėžimėlyje.

Kūrinio „Anchored in Air“ garsovaizdis siejasi su kitu „Cirkuliacijos“ spektakliu „Konstrukt“, kuriame šalia mechaninių garsų atsiranda Laurie Anderson dainos „O Superman“ stilistiką primenantis muzikinis fonas. Abu spektakliai teminio festivalio kontekste leidžia daryti prielaidą, kad garsas – ypatingas šiuolaikinio cirko elementas, leidžiantis perteikti sudėtingas jausenas, pristatyti sentimentalias ar skaudžias asmenines istorijas. Tiesa, „Anchored in Air“ rodymas Lukiškių kalėjimo erdvėje ir jo viltį teikianti žinia „Kartu mes stipresni“,

NUKELTA Į 7 PSL.

Baltais siūlais

Spektaklis „Kai aš buvau Prometėjas“ projekte „Teatras keliauja pas vaikus“

KRISTINA STEIBLYTĖ

Keistuolių teatro spektaklis paaugliams ir jaunimui „Kai aš buvau Prometėjas“ gimė iš aktoriaus Mato Pranskevičiaus magistro darbo. Dėmesį į pasakojimą apie Prometėją atkreipęs dar per bakalauro studijas, po kelerių metų jis pasiryžo atidžiau tyrinėti šį mitą. Prie jo prisidėjo aktoriai Jurgis Marčėnas ir Justina Smieliauskaitė, režisierė Ieva Stundžytė, videoautorius Jokūbas Verbickas bei kompozitorius Aidas Ginio-tis, ir taip gimė spektaklis.

„Kai aš buvau Prometėjas“ nėra Prometėjo mito ar Aischilo pjesės pastatymas. Nors scenoje pasitelkiami abu tekstai, kūrinys tik iš dalies yra apie Prometėją. Daug labiau jis apie žmones. Tuos, kuriuos matome scenoje, ir tuos, kurie, apsiginklavę teisingumo jausmu ir nepaprasta drąsa veikti, gali prilgti Prometėjui. Tad greta mito spektaklio žiūrovai girdi ir asmenines aktorių istorijas, ir viešąją nuomonę atskleidžiančius komentarus, ir istorinius faktus. Tokį derinį sukurti pavyko ne tik savęs paklausus, koks buvo Prometėjas, kiek Prometėjo yra manyje, ar išdrįsčiau būti toks kaip Prometėjas, bet ir apsisprendus dirbti teatre „Atviras ratas“ išmėgintu ir įtvirtintu asmeninės bei dokumentinės medžiagos pasakojimo metodu, kai aktoriaus monologas tampa kartu su kolegomis čia pat atgaivinama scena.

Žiūrovus pasitinka trys ant taburečių avanscenoje sėdintys basi aktoriai ir ekranas, primenantis spektaklio pavadinimą ir kviečiantis išjungti telefonus. Kūrinys prasideda aktorių prisistatymais ir svarstymais, koks Prometėjas buvo vaikystėje, kuo jis artimas ir

tolimas jiems patiems. Staiga nuaidėjus gongui, esame perkeliami į scenos gilumą, kur aktorių įskaityto Prometėjo mito fone jie patys ima kurti molio ir plytų pasaulį, per spektaklį pamažu apgyvenamą moliniais titanais, dievais ir žmonėmis.

Vėl gongas ir vėl keičiasi veiksmas: ekrane interneto paieškos sistema, aktoriai po vieną atsiskukdami į žiūrovus ir imituodami teksto rinkimo veiksmą tarsi komentatoriai aptarinėja Prometėjo vardą. Ne mito veikėjo, o kaip vardą, kurį būtų galima duoti šiuolaikiniam žmogui: kokias jis kelia asociacijas, kokias reakcijas provokuoja. Ir vėl nuskambėjus gongui šią temą pratęsia aktorių asmeninės istorijos apie jų pačių vardus.

Tokia pati seka kartojasi ir pasakojant apie Prometėjo mite sukurtus žmones bei jiems įkvėptą gyvybės ugnį – interneto platybėse ieškoma įvairiausiais pavidalais minimos ugnies, dalijamasi asmeniniais susidūrimais su ugnimi. Skirtingoms temoms skirta, bet vienodai sukomponuota scenų seka kartojama maždaug du trečdalius spektaklio: aptariamieji vardai, ugnis, kaip ir kodėl imama tai, kas svetima. Ir tada, kai atrodo, kad spektaklio struktūra jau perprasta, kad jau galima nuspėti, kokia tema bus kalbama toliau, įvyksta netikėtas pokytis. Pasakojamas istorijas ir vienos jų išprovokuotą šėlą nutraukęs gongas ne paskelbia grįžimą prie mito, kurio buvo galima tikėtis, o pradeda naują temą. Smieliauskaitė praneša, kad nėra interneto, tad bus ne skaitomi komentarai ir antraštės, o žaidžiamas protmūšis, kuriame tėra viena užduotis – susieti išvardintus žodžius, apimančius ir partizanų slapyvardžius. Taip Prometėjo atspindžių paieškos perkeliama iš asmeninio aktorių gyvenimo į visai neseną Lietuvos istoriją.

Per Marčėno pasakojimą apie močiutę tremtinę ir giminaitį partizaną Viesulą, Pranskevičiaus – apie brolių karį, per Smieliauskaitės pasidalijimą apie kraujo donorystę, net ir labai bijant kraujo bei adatų, šalies istorija susiejama ir su asmeninėmis aktorių patirtimis. Po šių asmeninių įtarpų, baigus pasakoti Prometėjo istoriją – dabar jau pasitelkiant Aischilo pjesę, – grįžtama prie Lietuvos ir pasaulio istorijos. Marčėnas perskaito Juozapo Streikaus-Stumbro tekstą, o aktoriai išvardija daugybę žmonių, kurie dėl savo idėjų ar įsitikinimų buvo nuteisti, nužudyti ar patys pasirinko mirtį.

Spektaklio siužetą pasakoju noredama ne tiek pasipuikuoti tuo, ką prisimenu, kiek atkreipti dėmesį į neretai kolektyviai kuriamus spektaklius ištinčiančią problemą: temų ir idėjų gausa trukdo susikonsoliduoti į tai, kas svarbiausia, kas buvo pagrindinė idėja. Spektaklyje „Kai aš buvau Prometėjas“ trukdo ne tik temų gausa ar ilgesnis susikonsolidavimas į šalutines temas, bet ir ne visuomet sklandus pasakojimų bei idėjų jungimas. Štai spektakliui beveik įpusėjus Marčėnas pasakoja apie savo tėtį. Pasakojimas jautrus ir asmeniškasis, bet jį pabaigus savo monologą pradeda Pranskevičius, ir ką tik scenoje sukurtą jautrų, skausmingą švelnumą keičia daugelio paauglių išgyventas maištas prieš tai, kaip privaloma elgtis. Šiuo atveju – prieš mokyklos uniforminius švarkus. Šis pasakojimas apie paauglišką norą būti savimi atveda prie mylimo muzikanto Chriso Cornello savižudybės ir „Klubo 27“, su kuriuo šis konkretus muzikantas nesusijęs, bet žiūrint spektaklį ir klausantis sakomo teksto galima pamanyti kitaip.

Epizode ne tik keistai jungiami faktai ir idėjos, ne tik griauinama

Jurgis Marčėnas, Justina Smieliauskaitė ir Matas Pranskevičius spektaklyje „Kai aš buvau Prometėjas“

L. VANSEVIČIENĖS NUOTR.

prieš jį sukurta emocija, bet ir užgrojanti grupės „Soundgarden“ daina „Black Hole Sun“, užvaldanti visus aktorius bendram šėlui, sudaro įspūdį, kad spektaklis jau baigėsi. Tad tai, kas įvyksta vėliau, atrodo kaip kitas kūrinys. Jame naudojama dalis tų pačių priemonių, bet jis jau visai kitoks – kita tema ir nuotaika. Čia nebesvarbus Prometėjo žmogiškumas: apvertus pasakojimą bandoma priartėti prie realiai gyvenusių žmonių nežemiškumo, titaniškumo. Tačiau prabilti apie istoriją buvo įmanoma ir negriaunant iki tol sukurtos pasakojimo tėkmės, ritmo, neatsisakant naudoti aktorių pasakojimų. Tai akivaizdu antroje spektaklio dalyje trumpam grįžus prie asmeninių istorijų. Šie pasakojimai galėjo prie aktorių ir žiūrovų priartinti istorines asmenybes, kurios spektaklyje lieka tik paveikslėliai ir lozungai, nors pirmos kūrinio dalies tonas būtų leidęs jiems virsti tikrais, pilnakraujais mūsų pasaulio prometėjais.

Spektaklio „Kai aš buvau Prometėjas“ dramaturgija, ypač dvi ryškiai atsiskiriančios jo dalys, atrodo

tarsi susiūtos baltai siūlais, tarsi sukabintos skubant, tarsi idėjų gausoje galiausiai būtų pamestas planas. Akivaizdu, kad kūrėjai tikrai gerai apgalvojo visas svarbias temas, visas idėjas ir ugnies interpretacijas, kuriuos turi atsidurti spektaklyje, bet bandydami viską sutalpinti pamiršo, jog savo pačių atrastu keliu turi nusi-vesti ir žiūrovus. Ypač tuos, kuriems spektaklis ir skirtas, kurie dar turi gana mažai teatro žiūrėjimo patirties.

Dalis pasakojimo trūkumų atperkama spektaklio finale, kai, baigę dalintis istorijomis, aktoriai ardo pastatytą molinį pasaulį ir moliu išsitepa galvas. Taip patys save, tarsi Prometėjas žmones, nusilipdo, tarsi pasižadėdami būti patys sau kūrėjai, išsiiebtį gyvybės, kūrybos ir meilės žmonijai ugnį. O taip pasižadėję scenoje jaunus savo žiūrovus kviečia imtis to paties gyvenime.

LIETUVOS TEATRŲ VAIKAMS IR JAUNIMUI ASOCIACIJOS ASITEŽAS PROJEKTĄ „TEATRAS KELIAUJA PAS VAIKUS“ IR ŠĮ STRAIPSNĮ REMIA LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

ATKELTA IŠ 6 PSL.

primenantį 2015 m. „Eurovizijos“ šūkį, kviečiantį tiesti tiltus, iki galo neper-siskaitė dėl triukšmingos tuoj pat po pasaulinės cirko spektaklio premje-ros vykusio grupės „Garbanotas“ kon-certo lūkuriojančios publikos.

Birželio 2-ąją „Menų spaustu-vėje“ pristatytas Europos šiuo-laikinio cirko pasaulyje žinomos jaunųjų šiuolaikinio cirko kūrėjų platformos „circusnext“ laureatės Alice Rende spektaklis „Fora“. Kū-rinys užburia ne tik svaiginančia lankstaus kūno technika, paveikia muzika ir įtampą kuriančiais šviesų rakursais – jame telpa ir cirko isto-rijos kontekstas. Daugelis šiuolai-kinio cirko pasirodymų, ypač nau-dojančių klasikinio cirko discipliną, turi įveikti klasikinį jos įsivaizda-vimą. Pasitelkdama magijos triukų su dėžėmis įvaizdžius, dekonstruo-dama isterijos paveiktų žmonių kūno kalbą, „Foroje“ Rende kuria unikalią, atvirą ir daugiasluoksnę

Alice Rende spektaklyje „Fora“

visatą, pasiduodančią įvairiems in-terpretacijos lygiams.

Kroatų trupės „Circus Kolektiv“ spektaklyje „Konstrukt“ ironiškai karaliauja geometrija ir struktūra. Tarpai tarp trijų atlikėjų Klaros Ba-rišić, Georginos Cassels ir Georgi-a-nos Johnson skirtingų disciplinų solo apie nesėkmę užpildomi cho-reografiniais trijulės pasirodymais,

pasitelkiant tik ką scenoje matytų disciplinų instrumentus: virves, au-deklus, medinę lazdelę iš ore siū-buojančios trapecijos. Dėl griežtos spektaklio struktūros jautri pasiro-dymo mintis apie žmogišką klai-das ir ryžtą nepasiduoti pasitrau-kia į antrą planą, leisdama sužibėti meditatyviems ir plastiškiems atli-kėjų šėliojimams, ne pagal paskirtį

Scena iš spektaklio „Konstrukt“

D. ALIŠAUSKO NUOTRAUKOS

naudojant puikiai atpažįstamų cirko disciplinų įrankius.

Ryškiausiai „Konstrukt“ epizodu tampa trapecijos menininkės grakš-tus šokis su lazdele, skambant Clau-de'o Debussy „Clair de lune“. Iš-laisvinus vaizduotę, jos plačiuose mostuose ir sukiniuose galima apčiuopti modernaus šokio pra-dininės Isadoros Duncan stiliaus

elementų. Be to, įspūdingai atrodo ir romi, monumentali cirko meninin-kės laikysena jos solo finale, kai ji ty-kiai užkopia į patį virvės viršų. Būtent tai tampa įdomiausia pasirodymo dalimi ir erdve, kurioje šiuolaikinis cirkas pakyla virš siaurų teorinių są-vokų, atsiplėšia nuo vyresnio klasiki-nio cirko brolio titulo ir pasprunka nuo bet kokių bandymų jį klasifikuoti.

Kaip sustabdyti raudonąjį malūną

ATKELTA IŠ 1 PSL.

arti nematė, kaip maskoliai elgiasi kultūros ir diplomatijos žygiuose, turėtų padaryti įspūdį serialo „Karūna“ epizodas, kur Jelcinas, Londone fotografuodamasis su Elžbieta II ir jos svita, rusiškai laido šlykščias replikas. Nemanau, kad tai kažkas grynai pramanyta ar labai sutirštinta. „Karūnos“ scenaristai, regis, suvokė, kaip įžūliai *ruzkijmyras* „daro“ Vakarus. Deja, to atseit nesuprato naujesnio serialo gamintojai, pagrindę fabulą Dostojevskio ir Tolstojaus veikalų citatomis. Rusiškomis dujomis apsinuodijusi Europa ir kiti Vakarai savo patirtis vis dar geriausiai įstengia apmąstyti XIX a. rusų rašytojų ištaromis. „Motina Rusija“ jiems visada šalia.

Parodoje eksponuojamas būtent taip pavadintas 1988-ųjų bevardis paveikslas: ankštame ir nešvariame lyg kalėjimo kamera kambaryje stovi milžinė su kirviu, po kaklu keturpėsti ropinėja maži žmogeliai (Saukos darbuose jie paprastai reiškia mintis, problemas, rūpesčius). Puikus parodos kuratorės Monikos Saukaitės sumanymas. Heterochronija ir re-prezentacija, arba pristatymas iš naujo, suponuoja re-viziją – naują peržiūrą, tad ir pagyvina refleksiją. Jau matyta ir „Senstanti Europa“ (2017): laimingas oligarchas beržyne pila degalus madonai į ausį, viską stebi paraudęs keturpėsčias „ašpikas“ ir suvaidkėjusi, kūdikiais virtusiųjų minia. Nebuvau mačiusi paveikslo „Nord Stream“ (2020), kuriame nutapytos dvi nuo dujų apkvaitusios plikšės – viena su nudirta gyvulio galva, kitos veide galima atpažinti garsios politikės bruožus. Dar eksponuojama aibė beždžioniškų fizionomijų iš vadinamosios eskalacijos baimės pamėlusiomis burnomis („Baimė“ I–V, 2024), bronziniai „Padarėliai“ (2019–2022) – metamorfinės būtybės, turinčios kačių, žmonių ir dar kažkokių rūšių požymių. Metamorfis bronzinis pasakotojas bejėgus guli ant nugaros it vabzdžiu virtęs Kafkos apsakymo veikėjas („Stebėtojas“ 2019).

Antrame galerijos aukšte, Saukaitės parengtoje „nuolatinėje ekspozicijoje“, taip pat iškabinti daugiausia nauji Saukos paveikslai („Valstybė“, 2020; „Prisiminimų tvarkymas“, „Ilgesys“, „Dovana“, 2021), nors yra ir gerai žinomų ankstesnių („Savižudybė“, 1995; „Šventykla“, 1997; „Biografija“, 2003). Iš naujesnių man ypač patinka „Elena fermoje“ (2020). Elena (tikriausiai dailininko anūkė) – naujoji žiūrovų avatarė, pakeitusi ankstesnių paveikslų Moniką, kartu su besimeldžiančiu popiežiumi stebi žvėriagalvių nuogalių apeigas. Ant žemės mėtosi žmonių kaukolės. Paveiksle

Šarūnas Sauka, „Elena fermoje“. 2020 m.

„Ten ir atgal“ (2019) nutapyta (mirusiųjų) minia, atsidūrusi kitoje planetoje, iš kur matosi dar sveikas Žemės rutulys.

Greta posthumanistinių ir egzoterinių temų Saukai rūpi tapybos savistaba. Jis nutapo „Žiūrinius“ (2018) – laimingus,

išsišiepusius žiūrovus, kurių daugelis laiko ant kuolo pasmeigtą nukirstą galvą, asmeninę eksternalią smegeninę. Daugiarūšę publiką be žmonių sudaro penkios žirafos (galbūt skirtos 2014 m. Kopenhagos zoologijos sode dėl kraujomaišos padarinių grėsmės nušautam ir

plėšrūnams sušertam žirafos patinui atminti). Vaizdinėje instrukcijoje „Kaip padaryti paveikslą“ (2021) knibžda parudavę ir skaisčiai raudoni skeletai, žmonių ir ne žmonių, tarsi trokšdami būti apauginti mėsa, o gal – paausuoti, lyg paruošti auksavimui mediniai paveikslų rėmai. Raudoni skeletai tyrinėja pilną šlapimo naktipuodį, stovintį prie lovos, ant kurios protagonisto išvaizdos personažas oriai tvarko vieną iš jų. Veiksmas ir vėl vyksta beržyne ...

Zarasų galerija žavi tuo, kad čia eksponuojami ne vien Saukos, bet ir Saukienės darbai. Pradėjusi, kaip ir vyras, nuo fotorealizmo, Saukienė šio amžiaus pradžioje ima tapyti tikroviškus, pilnus smulkesnių detalių paveikslus, turinčius kone visų tradicinių žanrų – peizažo, portreto, natiurmorto, figūrinės scenos, gyvūnų figūrinės scenos (arba animalinio žanro) – perkeistų bruožų. Pagrindinis daugelio paveikslų veikėjas gana neįprastas. Tai nei padaras, nei artefaktas. Jis lyg aktorius ar judesiams piešti skirtas medinukas gali suvaidinti įvairiausias scenas – meilės, kovos, žudynių. Ilgainiui šių veikėjų – nudirtų ir išdirbtų žvėrių kailių – randasi ir daugiau. Dailininkės dirbtuvėje jie vaidina ant savitos sceninės pakyls – žemo stalo, ant kurio sudėliojamas į miško paklotę, nesukultūrintą ežero pakrantę, apleisto sodo tankmę ar komposto dėžę panašus natiurmortas. Apie tai ir apie miške atsitiktinai rastą medžiotojų nušautą negyvą lapę ir jos išdirbtą kailį prieš keletą metų sužinojau iš Agnės Marcinkevičiūtės dokumentinio filmo „Iš kur tas švytėjimas“ (2018).

Saukienės lapių salė galerijoje ištis įspūdinga. Paveiksluose „Žaidimas su lape“, „Įsipatoginusi“, „Karališkoji“, „Iškylaujančios“ (2005), „Besišildanti“, „Žaidžianti“, „Pakeitusi įvaizdį“ (2007) nutapytas lapės kailis iš pradžių atrodo gyvas padaras, kol galiausiai išvystu tikram

žvėriui pernelyg nenatūralią pozą. Saukienė neapgaudinėja žiūrovų ir dažnai parodo išvirkščiąją kailio pusę. Nepaisant to, bežiūrint jis atgyja, pirmiausia dėl isteriškų, konvulsinių judesių ir skvarbaus žvilgsnio. Tamsioji lapė iš visur spokso bent viena stikline akimi. Jos žvilgsnis – ištis lyg gyvos būtybės, kartais skvarbus, kartais viliojantis ar mąslus, ypač kai ji patogiausiai guli ant nugaros, išvertusi tuščiaidurį pilvą, ar sunėrusi letenas it rankas ilsisi tarp lapų, žolių ir povo plunksnų, kurios taip pat žiūri. Kitas, šviesiai rusvas, kailis tįso augalų komposto patale ir apsimeta snūduriuojančia, pailsusia ar net negyva lape. Kitur greta jo nutapytas medžioklės trofėjus, stirnos galva žvilgančia vašku patepta nosimi. Lapės kailio kūnas su stirnos galva virsta šiurpiai išsiritusia chimera, plėšrūnu su ragais ir kraują stingdančiu stikliniu žvilgsniu. Kailių pora gašliai apsikabina ar drykso lyg ką tik aistringai pasimylėję. Ant natiurmortų pakyls atsiradusi virvelė suteikia jiems dar daugiau aktyvumo ir gyvasties. Dabar lapės ne vien guli, iš jų konstruojamos beveik barokinės figūrinės kompozicijos. Vėlesniuose darbuose tiesiog nutapytos krūvos iš kailių, žaislų, audinių skiaučių, augalų. Ten ir faktūra tirštesnė, spalvos ryškesnės, kruopštumą keičia ekspresija, panašybės susimaišo su žymėmis: potėpiai – su šonkauliais ir plaukais, dažai – su purvu, krauju ir vandeniu.

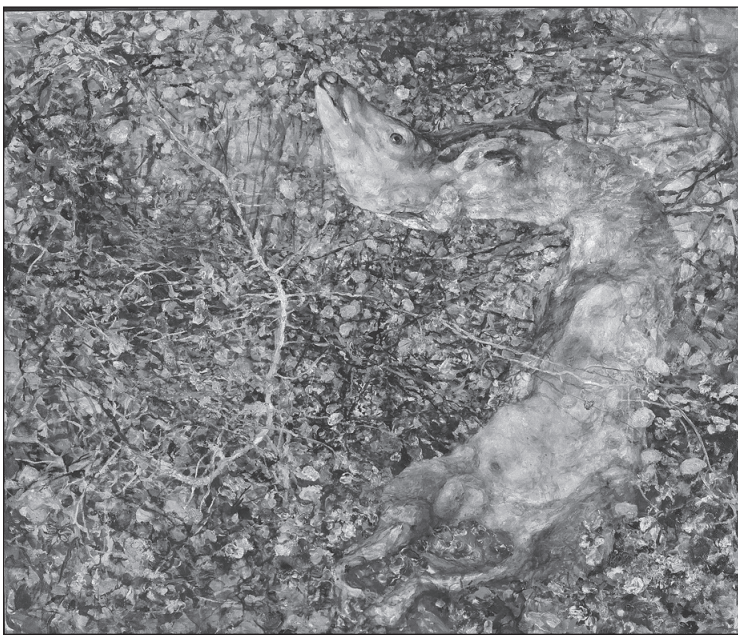
Antrajame diptiko „Ežero dugnas“ (2018–2019) paveiksle lapė užsiropštusi ant vandeny mirkstančių stambaus gyvūno (mamuto, slifino?) kaulų. Naujesnių Saukienės darbų salę pavadinau skeletų ar fosilijų sale. Paveiksluose daug vandens, o dėl šaltų, blyškių spalvų viskas atrodo it apniukusios birželio dienos šviesoje. Studijos natiurmortas sujungiamas su Dusetų ežero peizažu, tapomu skystais lyg akvarelė dažais. Kai paveiksle atpažįstame vandens telkinį ar kūno atspindį vandenyje, kartu matydami šlapio paviršiaus pėdsakus, vandens pojūtis visai kitas. Per skaidrų dažų sluoksnį persišviečiantis drobės gruntas leidžia gražiau suboluoti kaulams nei tuomet, jei jie būtų nutapyti vien tirštais baltų dažų potėpiais. Paveiksle „Smėlio grūdėlių krantas“ (2018) paežerėje gulintys keletas gyvūnų griaučiai atsiduria greta vandenin įbridusio vaiko ir permirkusių žaislų.

Gamtos ir kultūros, radinių ir artefaktų susiliejimas Saukienės tapyboje neįaukus kaip ir painiava tarp gyvo ir negyvo, nes tai – ne galimybė, o likimas. Dažnai sunku suprasti, kur baigiasi augalai ir

NUKELTA Į 9 PSL.

Šarūnas Sauka, „Žiūrėjimas į šitą paveikslą“. 2018 m.

Nomeda Saukienė, „Pakeitusi įvaizdį“. 2007 m.

Išmaitinti flamingų pienu

Vilniaus dailės akademijos studentų baigiamųjų darbų parodai pasibaigus

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

Kasmetinis studentų baigiamųjų darbų šou tįsta per Dailės akademijos koridorius, auditorijas, Keramikos katedros pastato sieną, doktorantūros pastatėlio pirmą aukštą, „Titaniko“ sales, miesto galerijas iki pat Radvilų rūmų dailės muziejaus rūšio. Atrinktieji pakliuvo į „Titaniką“, kurį užėmusi ekspozicija pavadinimu „Debesys“, gal nejučia siūlant mintis apie Olimpą ir dangaus valdovus, gyvenančius debesyse, tačiau eksponuojami kūriniai nebūtinai yra patys įdomiausi. Taip pat greičiausiai sėkminga strategija studentams eksponuoti prestižinėse Vilniaus galerijose, kaip „Roster“ arba „Vartai“, taip klojant pamatus ilgalaikio bendradarbiavimo galimybei. Tiesa, tuomet vėičiau pristatyti tapybą: nors „Vartų“ galerija atstovauja įvairiausiems šiuolaikiniams menininkams ir dizaineriams, bet žinia, kad tapybą parduoti vis dar gerokai lengviau.

Tačiau šiame baigiamųjų darbų šou žiūrovams tikrai nebūtina pirkti, kiekvienas gali susirasti savo favoritus, perėjęs kuriuo nors Vilniaus dailės akademijos koridoriumi, pakilęs laiptais, paskui pasukęs į dešinę (arba kairę), vėl nusileidęs laiptais į nežinomą holą ir kairėje (arba dešinėje) pravėręs duris su akies ženklų, žyminčiu erdves, kur eksponuojami kūriniai. Dar galima tiesiog eiti pietauti į akademijos valgyklą, o pakeliui stebėti, kaip visai nepaisydami menininko sumanymo krinta gabalais dažai (peilenai) nuo šviežiai nuteptų drobių.

Erik Siliuk, „Kapinių lankytojų dėmesiui“. 2024 m.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

prasideda audeklo ornamentas, viskas palaipsniui virsta vizualiu kompostu. Svarbu ir tai, kad vieni pagrindinių veikėjų čia yra į artefaktus perdirbti gyvūnų palaikai. Kai XX a. pabaigoje šiuolaikinis menas ėmė perdirbti, įtraukti į instaliacijas, žaloti gyvūnų iškamšas, jos dar atkakliau paragino prisiminti, jog tai – būtybės palaikai,

Taip, šis ataskaitinis renginys iš tiesų teikia naudos tiek jauniems, ką tik baigusiems, t.y. oficialiai jau tapusiems menininkais, tiek akademijai – taip reklamuojamos katedros ir įvairios specialybės, plačiai publikai atveriamos vidinio naudojimo erdvės, pristatomos technologinės galimybės. Viena didžiausių renginio bėdų – tas begalinis studentų noras savo baigiamuosius darbus sutalpinti kuo labiau jų vertę pakeliančioje erdveje, ar tai būtų Jono Meko vizualiųjų menų centras, ar „Atletika“. Tarkim, renginiui pasibaigus sužinojau, kad kūriniai buvo eksponuojami „Arkoje“ ir kitose Vilniaus galerijose. Taigi, gal taip ir daugiau galimybių jaunam kūrėjui užmegzti kontaktus su galerininkais, tačiau žiūrovas vargu ar turi tiek laiko bėgioti per visą miestą nuo Vitebsko gatvės iki J. Jasinskio, užsukti į Jono Meko vizualiųjų menų centrą, „Sodo 2123“ kompleksą, peržiūrėti visus video ir animacijos studentų darbus. Nėra paprasta sugaudyti visas šio archipelago salas, kyšulius ir įlankas, todėl neišvengiamai kažkas lieka nepamatyta bei nebus paminėta šiame tekste.

Sunku apžvelgti ir atskirų katedrų savitumą, jų požiūrį į šiuolaikinį meną bei edukaciją, o norintieji stoti į akademiją vargu ar bus paskatinti tokios išsklidusios ekspozicijos. Sakyčiau, kad nuo išsibarstymo per galybę skirtingų erdvių ypač kenčia akademija, nors lieka nuskriausti ir patys studentai, kurių baigiamųjų darbų eksponavimosi sumanymai ir lėmė šio išplitusio salyno gimimą, nes, nepaisant galerinių institucijų

prestižo, iš esmės jie matomi tik nedidelei žiūrovų daliai. O renginys yra milžiniškas, veržlus, daugiabalsis, žinoma, jaunatviškas, sudarytas iš daugelio žmonių triūso, įvairių materijų, rodo skirtingą klimatą, kuriame gyvena studentai. Tiesa, šis net labai išblaškytas archipelagas nepaslepia tam tikros konkurencijos tarp įvairių salų ar salelių, t.y. katedrų, atspindi jų skirtingus požiūrius į meno kūrimą.

Katedrų buvimas kelia greičiausiai neatsakomus klausimus apie technologijos ir idėjos santykį, jų dalį meno kūrinyje. Į tai katedros ir žvelgia itin skirtingai – besimokantieji keramikos turi atlikti plačiąsą spektrą įvairių technologinių užduočių, taip suformuojant būtinus keramikui įgūdžius, o Skulptūros katedroje nematerialios raiškos vėjas siautėja visa galia, čia baigiamajam darbui galima rinktis kad ir tapybą (Jogintas Čepulis, „Sąvokos, schemas“). Tiesa, tokia strategija kelia pavojų būti geriausiu poetu tarp tapytojų ar geriausiu tapytoju tarp poetų, bet kasmet vis kažkas susigundo savo kūrinio pagrindu imti poetinį tekstą, nors žinia, kad tekstas taip pat materija, su kuria nelengva dirbti ir kuriai reikia įgūdžių, kaip kokiam moliui. Dar viena tendencija yra teminė – studentai metų metais gromuliuoja vaikystės prisiminimus, šeimos nuotraukas (Kristijonas Gurčinas, „Saulašarė“) ar sovietmetį (Morta Difartaitė, „Irisas“), nors taip gausiai tiražuojamos temos kelia įtarimą, kad jos nulemtos greičiau dėstytojų ar tyrėjų aplink madų.

Tačiau akivaizdu, kad nėra vieno recepto, kuris leistų sėkmingai gaminti meno kūrinius ar sėkmingai baigiančius studentus. Blietika tas laisvės vėjas, nešantis jaunus autorius į naujus meno laukus. Keramikos studentės Elenos Laurinavičiūtės magistro baigiamasis darbas „Oro skalpeliai“ ir skirtas vėjui, tik ne metaforai, o tikriems vėjo gūsiams, jų švilpesio garsui, performatyvumui. Tai kaitina vaizduotę, siūlo pačiam kurti subtilias muzikines kompozicijas. O štai skulptūros magistras Erikas Siliukas grįžta prie žolininkų tradicijų („Kapinių lankytojų dėmesiui“), iš sovietinių knygų pagamindamas

kailis Saukienės paveiksluose – ne aksesuaras ir ne tik įvaizdžius keičiantis veikėjas, vaidmenis įkūnijantis aktorius. Tai žvėries palaikai, kaip ir griaučiai. Kailiui ir kaulams tenka gedulo dėl būtybės netekties, jos atminimo vaidmuo. Per akinamą kaulų baltumą ar stiklinių žvėries akių žvilgsnį į gedulą įtraukiami ir žiūrovai. Įprasto susvetimėjimu, gyvo ir negyvo susimaišymu grindžiama *nejauka* leidžia giliau patirti šurpią dirbtinę nudirto žvėries kailio

Elena Laurinavičiūtė, „Oro skalpeliai“. 2024 m.

R. ŠIMULYNAITĖS NUOTRAUKOS

trauktines, kurios, net jų nepargavus, veikia lyg magiškas užpilas, keliantis smagumo ir susižavėjimo jausmą. Dar vienas džiuginančių atradimų – Įvietinto meno katedros studentai, kurie įvietinimą mato ne tik per konkrečią erdvę, bet ir per bendruomenę, kuriai gali būti skirti kūriniai. Toks yra Martyno Arlausko bakalauro projektas „galimų žinių laukas apie kitą, bet artimą“, skirtas negirdinčiųjų bendruomenei, o gal tiksliau – mums perduodantis žinias apie šią bendruomenę.

Galima sakyti, kad šiuolaikiniam menui keliamų uždavinių ir technologijos balansą visuomet geba rasti Grafikos bei Tekstilės katedros (pvz., Martynos Pliplytės-Zujienės magistro baigiamasis darbas „Virsmas ir jungtys“). Pastarojoje tai nuolat demonstruoja ir jos dėstytojos (-ai), kurios, kad ir ką pamitų – veltinį, skiautinį, siuvinėjamą kryželiu ar archajišką liną, visuomet tai paverčia įdomiais šiuolaikinio meno reiškiniiais. Grafikos katedra taip pat kasmet į kūrybinį gyvenimą paleidžia būrį savitų autorių, kaip Emilija Grigaliūnaitė, savo visatą

(„Emi(l)sinis ūkas“) eksponuojanti „Titanike“. Tad ir pavadinimą šiam tekstui pasiskolinau iš grafikos bakalaurės Kamilės Kuzminaitės, kuri pasakoja apie flamingų gūžio pieną, kuriuo jie maitina savo jauniklius. Tiesą sakant, flamingų pieno metafora galėtų būti apibūdinamas ir dėstytojų darbas.

Visų, deja, nepaminėsi, nes tokiai gausai kūrinių tektų paskirti atskirą leidinį (kurį ir leidžia VDA), tačiau tik šių baigiamųjų darbų ekspozicija leidžia suvokti, kokį didžiulį kiekį gabių studentų išugdo Vilniaus dailės akademija (o čia dar lieka nematomi Menotyros katedros studentai!). Blietika jiems linkėti to laisvės vėjo ir laukti kol kas dar būsimų studentų, kurie neabejotinai kuo nors nustebins ir kaip visada – bus nepaprastai skirtingi.

Paroda veikė iki birželio 14 d.

PROJEKTĄ „VILNIAUS PARODŲ APŽVALGOS“ FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Tą vakarą Zaraso saloje vyko graži vasaros sezono atidarymo šventė. Koncerto garsas buvo santūrus, ne toks, kuris galėtų išversti iš žemės mirusiųjų kaulus ar prižadinti monstrus. Nors prisirinko ir publikos iš anapus ES sienos, apsiėita be rusiškos muzikos.

Paroda veiks iki rugsėjo 30 d.

Kraštiečių muziejus (D. Bukonto g. 1, Zarasai)

gyvastį – negrįžtamai persimainiusią padaro gyvybę kitu pavidalu, kurio nebeįmanoma atkeisti. Objektų susilieėjimas su aplinka per spalvą ir piešinio ritmą, atsiktiktinai rasti gyvų būtybių palaikai, gebantys mirti iš naujo ir / ar atgyti, kitos paraftografinės strategijos, savotiškai artimos Freudo *nejaukos*, Bretono *konvulsinio grožio*, Krauss *fotografiškumo* sąvokoms, – tai svarus Saukienės indėlis plėtojant vizualią posthumanistinio mąstymo raišką.

Šviesos ir atspindžių peizažai

Kelionė per buvusias ir esamas parodas ieškant menamo erdvėlaikio

GEDIMINAS JASINSKAS

Pažvelgsiu į tris parodas, kuriose, mano manymu, skirtingai reiškiasi peizažo motyvas. Peizažas labiau menamas nei tikras, vaizduojantis nesamas, objektyvios natūros dėsniams nepavaldžias erdves, kartais prasidedantis ten, kur baigiasi pats kūrinys. Tiesa, šiam tekstui pasirodžius, parodos jau neveiks, liks tik neegzistuojančių peizažų tekstinė refleksija (atspindys), nuo vaizdo atitrūkusios miglotos asociacijos ir nuotraukose nesugaunamas įspūdis...

Gabija Pritkovaitė, „Adonta ta melė“ Pamėnkalnio galerijoje

„Adonta ta melė“ (gr. „Jos vis dar skambančios sakinių galūnės“) – kaip rašoma anotacijoje, „tai nuoroda į graikų mitologijoje aprašytą kalnų nimfą Echonę ir jos prakeiksmą kartoti kitų ištartus žodžius, paliekant tik nutrūkusias jų pabaigas“. Gabijos Pritkovaitės tapybos parodoje žiūrovui pasiūloma kelionė be pradžios ir pabaigos, be aiškos krypties. Darbuose vaizduojamos tuščios erdvės, paslaptingos šviesos pripildytos oranžerijos, miško motyvai, čia sušmėžuoja tigras ir sustingę, lyg iš akmens iškalti paukščiai, į žiūrovą valiūkiškai žvelgia pasakiškų personažų akys. Norisi ir pačiam pabūti šios aplinkos veikėju, suprasti paslaptinius šio pasaulio dėsnius, pasivaikščioti po menininkės paveikslų pasaulį kaip po spektaklio scenografiją. Nors veiksmo čia nedaug ir jis labiau vidinis, prisitaikantis prie žiūrovo pojūčių ir intuicijos virpėjimų.

Vaikščiojant po apleistas oranžerijų erdves, akys vis ieško išėjimo, nori pamatyti, kas yra už šių erdvių, bet langų stikluose atsimuša į aklina šviesa. Langu nenutiesia kelio tolyn, oranžerijas įrėmina monolitinė stikluose susitelkusi šviesa. Languose susitelkusi šviesa ir yra raktas tiek iš, tiek ir į šį tapytojos kuriamą pasaulį, aidinčiose erdvėse pasiklydęs atsakymas į paslaptį, svarbiausia erdvė yra ta, kurios nėra, tai yra už magiškos šviesos užtvarų.

*Lyg nemirtingų sielų atspara
Daiktų pasaulis blykčioja už stiklo,
Ir nežinia, kas gali atsitikti
Ties laiko upėmis, kurių nėra.¹*

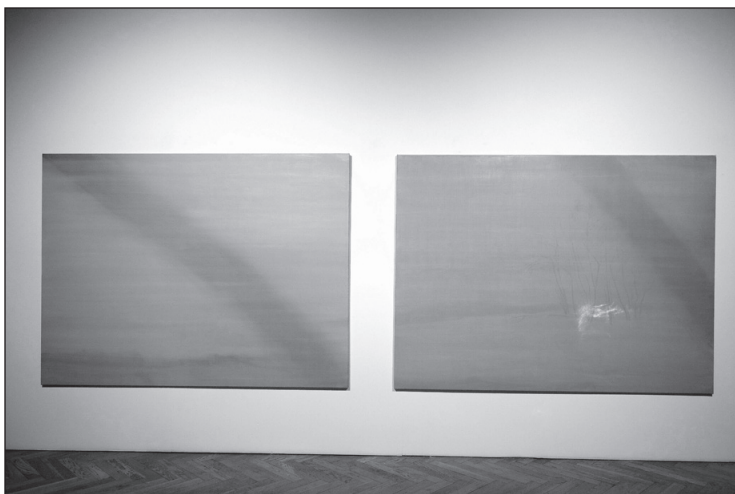
Agnė Jonkutė, „Atminties žemė“ galerijoje „Arka“

Agnės Jonkutės parodoje „Atminties žemė“ – pasakojimas apie menininkės artimųjų tremtį Sibire, apie vietas, kuriose gimė autorės mama ir kuriose savo gyvenimo dienas baigė autorės senelis. Tai iš atminties sukurti vaizdiniai, bandymas per šeimos narių pasakojimus

Gabija Pritkovaitė, „Adonta ta melė“, 55. 2023 m.

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Agnė Jonkutė, „Atminties žemė“, parodos fragmentas. 2024 m.

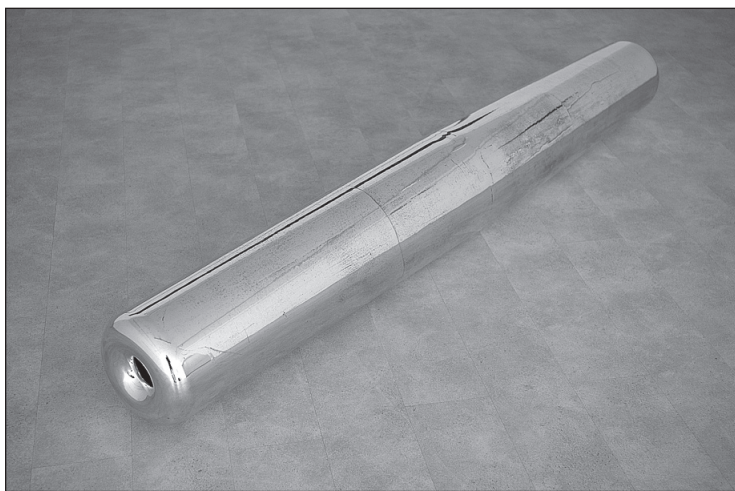
A. N. NUOTR.

nusikelti į kitą laiką ir erdvę. Parodą sudaro dvi dalys, pirmojoje – monochrominiai tapybos darbai, vaizduojantys sapniškas, tirpstančias erdves. Lyg pro traukinio langą pralekiantys pavidalai, vidiniame matyme išlikęs povaizdis ir sustingę nebūtyje plytintys laukai.

Kitoje galerijos salėje menininkė eksponuoja fotogramas ant seno popieriaus. Menininkė fotochemija padengtus popieriaus lakštus laiko peizaže, kol popierius pats ištraukia specifinę vietovės šviesą. Rezultatas – lengvos tapybiškos kompozicijos, kuriose vaizduotė pradeda brėžti peizažo reljefo linijų bangavimą, horizontą, atskiriantį žemę

nuo dangaus. Kūriniai lengvi, lyg šilto vasaros vakaro vėjo dvelksmas, bet taip pat kupini melancholijos, kalbantys apie šviesą kaip laiką, savo nejaučiamai lengvu prisilietimu vis primenantį apie visa ko mirtingumą.

„Pilkoje perlinėje ūkanoje ištirdavo visos formos ir spalvos; nelikdavo nei kontrastų, nei atspalvių, tik neryškūs, pulsuojančios šviesos nublukinti perėjimai, tik vientisas švytėjimas, iš kurio probėgšmais išnirdavo lakūs pavidalai, ir, keista, labai gerai prisimenu, būtent tų pavidalų lakumas pažadino man anuomet kažką panašaus į amžinybės jausmą.“²

Ramūnas Alminas, „Toli“, parodos fragmentas. 2024 m.

G. JASINSKO NUOTR.

Ramūnas Alminas, „Toli“ galerijoje „Akademija“

Ramūno Almino parodoje „Toli“ – skulptūriniai objektai iš bronzos, plieno, aukso, sidabro, gumos. Darbai išdėlioti erdvėje arba pakabinti ant sienų, jų paviršiai blizgūs arba matiniai, kiekvienas su ypatingu niuansuotu švytėjimu. Darbų forma santūri, apibendrinta, dažniausiai remiasi į pagrindines geometrines figūras. Nuosaikiai menininkas pasielgia ir su parodos anotacija, tekstinį idėjos pristatymą nusprendęs suskliausti į vieną oksimoronišką Fernando Pessoa ištara: „O, kad mums būtų duotas kelias iš ten, iš kur niekas neina, į ten, kur niekas nekeliaus.“ Tad kalbant apie neegzistuojančius kelius ir neįmanomas trajektorijas reikia paminėti parodoje išnaudotas tuščias erdves. Subtilus komponavimas erdvėje, skirtingi aukščiai, atstumai ir tuštumos suriša darbų visumą į vientisą erdvinį audinį, susaisto atskirus darbus „vėjo sintakse“³. Metafizinis minimalizmas.

Kodėl Ramūno Almino skulptūriniai objektai leidžia kalbėti apie peizažiškumą, kaip trimačiuose kūrinuose atsiveria erdvės? Menininkui svarbi veikla – buriavimas jūroje, ten patiriamas sustojusio laiko, nenusakomo nykimo, atsietumo nuo visų kasdienybės apraiškų pojūtis. Nuo kasdienybės atitrūkę ir kūriniai, o jų paviršiumi slystanti šviesa įgauna vis kitus pavidalus – tai ir prislopintas švytėjimas, išsklaidytas veidrodinis atspindys, mėnuliška vidinė šviesa ar neperregimas tamsus matiškumas. Vaikstant po ekspoziciją kūrinių paviršiai nežymiai mainosi, šviesos virptelėjimai išjudina statiškus objektus. Paviršių atspindžiuose ir švytėjime kuriasi alternatyvios erdvės, kuriose žiūrovas pamato save iš šalies, akimirkai išnyra sustingusi, nebyli būtis. Kito, tolimo ir nepažįstamo gyvenimo fantomas.

„Kitapus pasaulio telkšo vandenys, atspindintys marmurines kolonas. Kregždė įmerkia sparną į tamsius vandenis. <...> Kregždė įmerkia sparnus; mėnulis vienas skrieja per mėlynas jūras.“⁴

Mantas Valentukonis, „Apparitions“ galerijoje „Drifts“

Manto Valentukonio tapybos darbuose – avatarai ir mistiškos erdvės, įkvėptos 2000-ųjų kompiuterinių žaidimų estetikos. Menininko kūryboje susijungia tapyba su šiuolaikinėmis technologijomis – įkvėpimo vaizduojamiems motyvams ieškoma pasitelkiant dirbtinį intelektą, conceptualūs tapybos darbo rėmai ir objektai kuriami 3D spausdinuvu, paveikslų plokštumą išjudina

Mantas Valentukonis, „Apparitions“, parodos galerijoje „Drifts“ vaizdas. 2024 m.

V. JONUŠYTĖS NUOTR.

pulsuojanti videoprojekcijos šviesa. Jungdamas skaitmeninius ir analoginius kūrybinio proceso ėjimus Valentukonis, atrodo, žvelgia į patį save, žvelgiantį į beribius (bet niekaip neprisijaukinamus, svetimus) skaitmeninio pasaulio horizontus.

Veikėjai Valentukonio darbuose – nuasmeninti avatarai, šviesos efektais sukurtos betūrės antropomorfinės figūros, tarpstančios belaikėje aplinkoje. O kartais paveiksluose vaizduojama tik abstrakti kosminė erdvė, kupina paslaptingo giluminio švytėjimo. Šalta kūrinių šviesa kelia ir neįtikėjimo, susvetimėjimo jausmus, bet žadina ir gražų ilgesį, pagarbą žvelgiant į kažką nepažinto. Šviesa nyksta begaliniuose toliuose, skaitmeniniuose ūkuose, traukiasi gilyn. Panašiai begalinės yra kompiuterinių žaidimų siūlomos pramogos. Ten patiriami nesibaigiantys savitiksliai laimėjimai ir amžinai kaupiama patirtis (*experience*) yra tik efektingas, bet tuščias šviesos blyksnis – pasiliekančias ekrano tuštumoje, tačiau nenušviečiantis ne tokios ryškios kasdienybės. Turbūt dėl realybės ir skaitmenybės nesuderinamumo ir atsiranda noras apmąstyti skirtingų pasaulių susidūrimą ir šiame prieštaringame santykiyje atrasti žmogui saugiausią vietą.

„Ar sunku pripažinti gyvenimo atkūrimo sistemą, tokią mechaninę ir dirbtinę? Atminkite, kad fokusininko judesiai tampa magija tik dėl mūsų negebėjimo pamatyti.“⁵

Gabijos Pritkovaitės paroda veikia iki liepos 3 d.

Pamėnkalnio galerija (Pamėnkalnio g. 1, Vilnius)

PROJEKTĄ „VILNIAUS PARODŲ APŽVALGOS“ FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

¹ Tomas Venclova, iš rinkinio *Kalbos ženklas*, Vilnius: Vaga, 1972.

² W. G. Sebald, *Austerlicas*, iš vokiečių kalbos vertė Rūta Jonynaitė, Vilnius: Baltos lankos, 2021.

³ Alfonsas Nyka-Niliūnas, „Ars Poetica“, *Metmenys*, 1985, nr. 49, p. 3–21.

⁴ Virginia Woolf, *Bangos*, iš anglų kalbos vertė Emilija Ferdmanaitė, Vilnius: Vaga, 2023.

⁵ Adolfo Bioy Casares, *Morelio išradimas*, iš ispanų kalbos vertė Jorūnė Rimeisytė, Vilnius: Charibdė, 2017.

Kelionės ieško herojų

„Overture“ ir „Angels’ Atlas“ Berlyno *Unter den Linden* operos ir baleto teatre

EGLĖ ELENA MURAUSKAITĖ

Malonumą keliauti dėl meno buvau primiršusi per karantiną, tačiau šį kartą motyvavo Berlyno *Unter den Linden* operos ir baleto teatre vykęs spektaklių „Overture“ ir „Angels’ Atlas“, sukurtų mėgstamų choreografų Marcoso Morau ir Crystal Pite, vakaras. Jis prasidėjo itin kokybišku orkestro, diriguojamo Mariaus Stravinskio, skambesiu.

Scenoje už kasdieniškai pilkšvo šydo stiprių vokiškų kūnų masė kampuotais judesiais ima grumdytis aplink nuvirtusią antikinę koloną. Kolona – kaip beveik įveikiama siena, abipus kurios atskirtieji pakartotinai siekia kontakto. Kaip platforma pavieniams šokėjams ir grupėms pamėginti iškilti viršum minios, šliaužiant patiems

ar kliaujantis pakylėjančiomis rankomis. Kaip akstinas milžiniškai kolektyvinei pastangai, kuri neilgai trukus atrodo mažareikšmė, – vos pastačius šią vienintelę vertikalę, „iš dangaus“ nusileidžia visa jų daugybė.

Spektaklyje „Overture“ Morau sukomponuoti masiniai gyvieji paveikslai keičiasi kiek per greitai. Tačiau ispanų choreografas efektingai išnaudoja šokėjų fiziškumą naujiems pasakojimams apie lyčių vaidmenis ir herojų kuriančią kelionę. Nuo pat pradžią scenoje sunku išskirti su stebėtina jėga judančias moterų ir vyrų figūras; netrukus visa trupė aprenkiama vienodais slaviškų motyvų sijonais (galbūt tai nuoroda į situaciją Ukrainoje); kiek vėliau – dalykiniais kelnų kostiumais ir akiniais.

Spektaklyje reguliariai pasirodo *jurodivų* – mistinių „dievo kvailių“ – figūros.

Dėl lyderio pozicijos konkuruojančioje minioje išskyla du sijonuoti vyrai, lažytais galūnių judesiais liudijantys stiprius fizinius ribojimus, bet vis tiek besiveržiantys viršūnės link. Žiūrovams dinamiškai siūlomi vis nauji lyderio ar lyderės variantai, greit nubraukiant atpažįstamus refrenus. Štai jauna naivaus tyrumo moteris – bet ji neranda kontakto su grupe, kitos moterys jai ypač nepalankios. Štai verslaujantis jaunuolis šaunuolis – greit minios išjuokiamas. *Pas de deux* užuomazgos neišsiplėtoja – partnerių paieškas užgožia didesnės kelionės vizijos raida. Kas lieka atprynus ribas tarp tradicinių konfrontacinių linijų ir palaikymo šaltinių? Herojai, kuriuos ši kelionė kviečia, nebūtinai yra jai pajėgūs.

„Overture“ itin efektingai užbaigiamas pusiaukelėje – perspektyvūs partneriai taip ir nepasiekia vienas kito, nauja kolona tik pradėta kelti. Staigiai krintanti tamsa lyg išvirkščias žaibas primena apie gyvenimo neprognozuojamumą ir laikinumą.

Vakaro programa skleidžiasi kaip dviejų choreografų *pas de deux*. Stilistinis su(si)gretinimas – stiprus ir drąsus ėjimas: Pite atrodo geriau įvaldžiusi frazuočių tempą, nors spektaklyje „Angels’ Atlas“ ji akcentuoja duetus, o ne ją išgarsinusias efektingas masines scenas. Kanadietė choreografė neatsisako tradicinių lyčių vaidmenų, o gyvą muzikos atlikimą jos darbe pakeičia kompozitoriaus Oweno Beltono sukurtas garso įrašas – šie aspektai

Scena iš baleto „Overture“

S. GHERCIU NUOTRAUKOS

krinta į akis būtent dėl dviejų vakaro kūrinų kontrasto. Abu choreografai aktyviai tyrinėja vienatvės ryšyje temą – kaip taikliai įvardijo amerikiečių tarpdisciplininis menininkas Davidas Wojnarowiczius: „Love isn’t enough to belong“ (noring priklausyti, pasijusti kažko dalimi, meilės nepakanka).

Morau siūlo kūrinį intelektualiam, bet gana tiesmukam skaitymui, o Pite sugeba manipuliuoti subtilesniais patyriminiais dėmenimis. Šiuolaikinio meno kontekste, kuriame sakralumo (juolab krikščioniško) tematika suvokiama kaip nepopuliari, kurti choreografiją pagal „O magnum mysterium“ atrodo išties drąsu. „Angels’ Atlas“ šviesos projekcijų fraktalai kuria aliuziją į angelariumą lyg virpančių šikšnosparnių pilną olą. Veiksmui plėtojantis šviesos ir tamsos kaita skatina kitokio tipo apmąstymus. Vieną pagrindinių solo šokėja atlieka tamsoje prie pat judančios šviesos ribos, taip primenant, kad vidinių šešėlių transformacijos – natūraliai nuolat žmogų lydintis procesas, net

ir malonės akivaizdoje. Grupinėse scenose šviesa staigiai prasiveržia, kai atlikėjai, dengę ją savo kūnais, šokteli.

Morau darbe taip pat plėtotus kolektyvinės pastangos, (at)statymo ir griuvimo motyvus Pite atskleidžia itin paveikiai naudodama socialinių ryšių alegorijas. Šokėjai sukniubus, prie jos palinksta keletas rūpestingų figūrų, tačiau greitai paaiškėja, kad kryptį neišvengiamai patirs visi. Kai už rankų susikibęs kolektyvas pamažu griūva it negandų išžudytas miestas, paskutinė likusioji stovėti nepaleidžia kritusiojo rankos. Ši kelias akimirkas pratęsiama tvirtybės ir jautrumo išraiška iki šiol atmintyje pereina šiurpais. Atvirkštinis judesys, palaipsnis pri(si)kėlimas, atrodo, tampa įmanomas vien šokėjos valios ir tikėjimo jėga. Mintis grįžta prie herojiškumo idėjos – ar pakanka tiesiog išlikti, ryšių tamsoje išlaikyti tvirtą tikėjimą? Vienas tokio socialinio stuburo slankstelis neatrodo ypatingesnis už kitą – ar pirma iš kritusiųjų mažiau herojiška?

Tragiškas herojus

Nauji serialai – „Tapti Karlu Lagerfeldu“

ILONA VITKAUSKAITĖ

Paryžiaus naktinio klubo įvairiaspalvėse neoninėse šviesose, skambant „Rolling Stones“ dainai „Satisfaction“, vyriškis raudonais ilgaauliais batais patraukia ambicingo jauno dendžio Jacques’o de Baschero dėmesį. Jo vardas? Karlas Lagerfeldas, chameleoniškas dizaineris, vienu metu dirbantis keleriems mados namams ir apibūdinantis save „paruoštos nešioti mados komersantu“. Netrukus jo veidas bus žinomas visame pasaulyje, tačiau 8-ajame dešimtmetyje, kai vyksta neseniai pasirodžiusio serialo „**Tapti Karlu Lagerfeldu**“ („Becoming Karl Lagerfeld“, sumanymo autoriai Isaure Pisani-Ferry, Jennifer Have ir Raphaëlle Bacqué, Prancūzija, „Disney+“) veiksmas, 2019 m. miręs „kaizeris“ nerišo plaukų į kaselę ir nenešiojo tamsių akinių. 38-erių jis vis dar gyvena su mama – „ne mano kaltė, kad ji turi

geresnę humoro jausmą už kitus“ – ir netrukus pradės savo vienintelę meilės istoriją. Per ją serialas su nepriekaištinga aktorių komanda priešakyje pasakoja apie vyrą, daug jautresnį, nei galima tikėtis, kuris bando išgarsėti ir visiems įrodyti savo vertę.

Serialas prasideda 1972-ųjų pavasarij, kai Lagerfeldas (Daniel Brühl) dar neturi savo prekės ženklo ir vardo. Jis – samdomas dizaineris, tarnaujantis didžiausią kainą siūlančiam pirkėjui, kuriantis keliems *prêt-à-porter* prekių ženklams, tačiau po sukurtais modeliais nenorintis pasirašyti. Visiškai savo seno draugo Yves’o Saint Laurent’o (Arnaud Valois), visų dievinamos ikonos, aukštosios mados žvaigždės, priešingybė. Lagerfeldas – darboholikas, nešiojantis korsetą, meluojantis apie savo amžių, gyvenantis su valdinga motina, vengiantis žmonių, alkoholio ir sekso. Saint Laurent’as – gyvenimo karalius, piktnaudžiaujantis viskuo, ką gali

pasiekti 8-asis dešimtmetis. Tačiau ne Saint Laurent’as, o Jacques’as de Bascheras (puikus Théodore’as Pellerinas), magnetiškas dendis, įsiveržia į Lagerfeldo gyvenimą ir jį įsimyli. Serialo istorijos centre – šie dveji audringi Lagerfeldo santykiai: su Saint Laurent’u, draugu-priešu-konkurentu, ir, svarbiausia, su Jacques’u, kurį jis galėjo mylėti tik užvaldančia meile, pakirtusia mylimajam sparnus ir atėmusia deguonį.

Lagerfeldas myli Jacques’ą, nors jų santykiai lieka platoniški, nenorėdamas pateikti jam jokių savo jausmų įrodymų, kol pastarasis, norėdamas sužadinti Lagerfeldo pavydą, Pierre’o Bergé (Alex Lutz) apmaudui, metasi į Saint Laurent’o lovą. Sekso čia netrūksta, trūksta tik meilės. Šie santykiai pakeičia Lagerfeldą. Tačiau ne tiek, kad atsivertų, – jis pernelyg nerangus ir brutalus, kompleksuotas ir pasipūtęs, įsikibęs į savo abejingumo ir šaltumo luobą, bet liguistai priklausomas nuo kitų žvilgsnių.

„Tapti Karlu Lagerfeldu“

Šešių dalių seriale atskleidžiama nematyta Hamburge gimusio dizainerio pusė: jo nusivylimas, neapykanta sau, valgymo sutrikimai, baimė būti amžinu antrosios vietos laimėtoju genialiojo Saint Laurent’o šešėlyje. Danielis Brühlis vaidina itin vienišą, susikausčiusį žmogų, tarsi anachronizmą 8-ojo dešimtmečio seksualinio išsilaisvinimo ir politinių protestų laikais. Beveik sumažintą iki stebėtojo pozicijos. Jis – vokiečių Prancūzijoje, slepiantis gėdingą karo laikų šeimos padėtį, savo kūną ir jausmus apjuosdamas korsetu. Jį gąsdina ir vienatvės vižija, ir intymumas. Jis taip pat gali

būti žiaurus ir manipuliuojantis. Bijodamas netekti mylimojo, laiko jį savo neveiklumo kaliniu.

Serialo kūrėjai (beje, serialas remiasi Raphaëlle Bacqué knyga „Kaizeris Karlas“) sugebėjo sukurti ištis tragiškus personažus, savo troškimų, ambicijų, prieraišumo ir kompleksų įkaitus. Niekada nemačiau, kad galėčiau pajusti empatiją pasipūtėliui Karlui Lagerfeldui, kuris pasisakė prieš *#MeToo*, homoseksualių žmonių santuoką, imigrantus ir kitais klausimais, tačiau Brühlis sugeba net tokiai iš pažiūros nemaloniai asmenybei suteikti niuansų ir kompleksiskumo.

Mėgstantis vaidinti vienišius

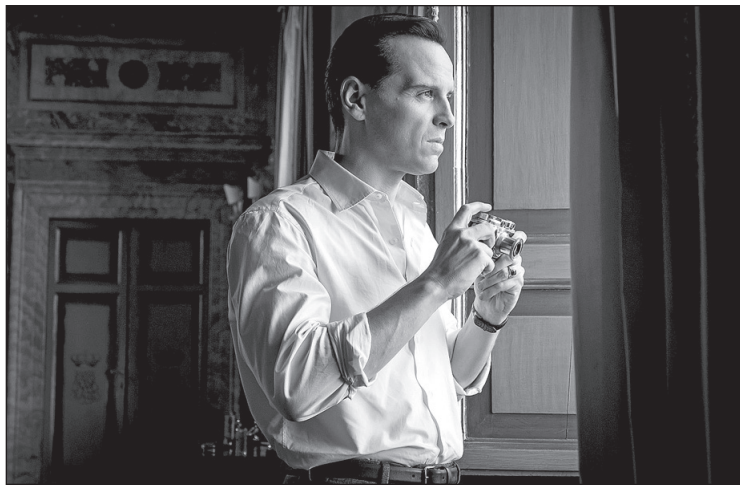
Airių aktorius Andrew Scottas

Be galo subtilus filmas „Visi mes svetimi“, bravūriška monodrama „Vania“ ir „Netflix“ serialas „Riplis“. Andrew Scottas – dar vienas puikus aktorius iš Airijos, užkariaujantis pasaulį.

Filmas „Visi mes svetimi“ („All of Us Strangers“, 2023) atrodo tarsi sukurtas 47-erių Andrew Scottui. Filmo pagrindas – Taichi Yamada romanas „Nepažįstamieji“, kurį režisierius ir scenaristas Andrew Haigh, keleriais metais vyresnis už Scottą, prisodrina nuorodų į savo paties gyvenimą ir, be kita ko, filmavo name, kuriame užaugo, Kroidone, Londone. Įžengęs į filmavimo aikštelę aktorius buvo apstulbintas: jis atsidūrė 9-ojo dešimtmečio pabaigos namuose Dubline: kambaryje kabojo grupių, kurių tada klausėsi, plakatai, lentynose buvo sudėti pažįstami žurnalai, prietaisai ir žaislai, o spintoje – poliesterinės pižamos, kurias jo karta dėvėjo vaikystėje. Nieko nelaukdamas jis išsitraukė telefoną, viską nufotografavo ir nusiuntė seserims.

Scenarijus taip pat skambėjo pažįstamai – taip gerai, jog abu su režisieriumi nusprendė, kad Scottas vaidins personažą vilkėdamas savo paties drabužiais. Filmo herojus scenaristas gyvena užsisklendęs savyje, kovodamas su trauma, kurią patyrė vaikystėje netekęs tėvų, taip pat nešiodamasis su savimi sunkų „bagažą“, nes augo homofobijos ir AIDS panikos laikais. Bandant aprašyti savo vaikystę, susidoroti su praradimo jausmu, pasineriama į praeitį, atsiveria žaizdos, į paviršių iškyla giliai paslėpti jausmai ir troškimai, o susitikus su paslaptingu kaimynu (Paul Mescal) randasi meilės ir santykių galimybė. Haigh filmas – tai psichoterapija ir spiritistinis seansas vienu metu. Intymios scenos tokios pat jaudinančios kaip ir pagrindinio herojaus šeimos namuose – čia laikas sustojęs 9-ajame dešimtmetyje, todėl sūnus susitinka su jaunesniais už save tėvais, pasakoja jiems apie savo gyvenimą, prisipažįsta, kad yra gėjus, ir sulaukia to, ko visada norėjo: meilės ir palaikymo. Scotto vaidmuo primena trimačius vaizdus, kurie, žvelgiant iš skirtingų perspektyvų, keičia prasmę – jis vienu metu yra ir suaugęs, sielvarto kamuojamas vyras, ir pažeidžiamas berniukas, ieškantis saugumo tėvų glėbyje.

Andrew Scottas augo mylinčioje šeimoje, tačiau už jo nugaros taip pat slypi šešėlis. Jo tėvai laimingai susituokę, motina buvo dailės mokytoja, iš kurios jis paveldėjo talentą tapyti, tėvas – įdarbinimo agentūros darbuotojas. Andrew turi dvi seseris ir vis dar reguliariai kas kelias savaites grįžta iš Londono į gimtąjį Dubliną. Homoseksualius personažus jis vaidina taip pat dažnai,

„Riplis“

„Vania“

kaip ir heteroseksualius. Savo orientaciją aktorius viešai atskleidė 2013 m. duodamas interviu laikraščiai „The Independent“, o šiandien prieštariauja pasenusio ir stigmatizuojančio termino „atviras gėjus“ vartojimui. „Tai posakis, kurį galima išgirsti tik žiniasklaidoje. Kai būni vakarėlyje, niekas nesako: tai mano draugas atviras gėjus. Mes nesakome, kad aš esu „atviras airis“ arba „atviras kairiarankis“... Šiame būdvardyje yra kažkas artimo žodžiui „begėdiškas“, kaip ir posakyje „Ar jūs apie tai kalbate atvirai? Laikas liautis“, – aiškino jis žurnalui „The Hollywood Reporter“.

Kartu Andrew buvo drovus, uždaras vaikas, ir teatro pamokos turėjo padėti jam atsiskleisti. Jis lankė privačią jėzuitų mokyklą, kurioje homoseksualumas buvo demonizuojamas ir smerkiamas, o Airijoje baudžiamoji atsakomybė už homoseksualius santykius panaikinta tik 1993-aisiais, kai aktoriui buvo 16 metų.

Jis charizmatiškas, draugiškas, gražus, sunku rasti žmogų, kuris apie jį nekalbėtų su susižavėjimu, tačiau gyvena vienas. Darbą filme „Visi mes svetimi“ jis vadina katarsine patirtimi. Žurnalui „GQ“ Scottas sakė: „Man teko įnešti tiek daug savo paties skausmo... Galbūt todėl filmas buvo toks naudingas ir apvalantis.“ Ir tada pridūrė apie aktorystę: „Kuo ilgiau dirbu šioje profesijoje, tuo labiau suprantu, kad svarbiausia atskleisti, kas esi, o ne apsimesti kuo nors kitu.“

Jis tapo vienišių portretų specialistu. „The Independent“ taikliai rašė: „Jo energija atrodo nenuspėjama ir kelia sumaištį. Jis vienu metu jaudinantis, melancholiškas, šnekus ir karikatūriškas. Geriems personažams jis suteikia tamsos ir paslapties, blogiems – šelmiško, berniukiško žavesio.“ Jo Tomas Riplis naujoje Patricios Highsmith „Talentingojo misterio Riplio“ ekranizacijoje „Riplis“ („Ripley“, rež. Steven Zaillian, 2024) gyvena pasislėpęs už daugybės kaukių. Istorijos veiksmas vyksta 7-ojo dešimtmečio pradžioje Italijoje. Svarbus motyvas greta socialinės klasės yra subtiliai vaizduojamas veikėjo kitoniškumas, nustumiantis jį į visuomenės pakraščius. Ankstesnėse interpretacijose Riplis būdavo psichopatas, kuris nesivaržydamas žudė, kad įgytų prestižą ir turtus. Scottą domino Riplio kitoniškumas, skiriantis jį nuo kitų. „Ką reiškia niekada nebūti pakviestam į vakarėlį? Visi pažįstame žmonių, kurie nepalengvina sau gyvenimo, kurie galbūt yra šiek tiek keistuoliai. Kas nutinka, kai esi nuolat ignoruojamas, nustumiamas į šalį arba nepritamp? Ar iš to randasi kažkas tamsaus?“ – klausė jis dienraštyje „The Guardian“.

Scotto Riplis nėra patrauklus personažas, tačiau jo neįmanoma ir nekęsti. Sunku jį priskirti prie blogiukų, lengviau jam simpatizuoti. Nes Scottas mieliau renkasi pilką, o ne juodą ir baltą spalvą. Jis tik kartą vienareikšmiškai suvaidino

piktadarį ir dėl to vis dar piktinasi savimi. Tai C, Džeimso Bondo antagonistas iš 2015 m. filmo „Spektras“ („Spectre“). Aktorius apgailėstauja, kad nerado jėgų kovoti dėl niuansų, kuriais rėmėsi atlikdamas kito blogiuko Moriarčio vaidmenį britų seriale „Šerlokas“ („Sherlock“, 2010–2017). „Jo tamsiose akyse yra kažkas įelektrinančio – jos gali būti dvasingos ir kartu bauginančios“, – sakė „Šerloko“ bendraautoris Markas Gatissas.

Jos neabejotinai buvo dvasingos kuriant kunigo, sudėtingos „meilės istorijos“ herojaus, vaidmenį antrajame „Nepřitapusių“ („Fleabag“, 2019) sezone. Perteikdamas personažo charizmą, jo kovą su savo demonais, viena, maistingą humoro jausmą (paklaustas, kodėl nepalaiko santykių su broliu, atsako: „Jis yra pedofilas. Aš suvokiu situacijos ironiją“), Scottas puikiai įsilieja į Phoebe Waller-Bridge parašyto serialo atmosferą. „Jis turi dešimties žmonių charizmą“, – sako scenarijaus autorė ir aktorė, patikėjusi jam vaidmenį po ankstesnio bendro darbo teatre. Internetas pakrikštijo Scotto personažą „Hot Priest“ – seksualiu kunigu, o po premjeros, kaip pranešama, religinės pornografijos užklausų interneto paieškų sistemose padaugėjo 162 procentais.

Scottas turi talentą kurti personažus, su kuriais lengva susitapatinti. Tai griežto požiūrio rezultatas – aktorius teikia pirmenybę mažam masteliui, o ne puikybei ir šou. Kaip žurnale „GQ“ sako režisierius Andrew Haigh: „Jis žino, kaip žiūrovams perteikti emocijas, kad jie nesijaustų manipuliuojami. Jis natūralus ir švelnus, o ne sunkus ir rimtas. Nemanau, kad jam rūpi būti Didžiuoju aktoriumi, kurio emocijos liepsnoja, yra pompastiškos. Jis nori, kad jos būtų mažos, subtilios ir tikros.“

Scottas vaidina žiūrovams artimus personažus ir ekrane, ir teatre, kur nuolat dirba net įsibėgėjęs jo karjerai kine bei televizijoje (yra pelnęs du Laurence'o Olivier apdovanojimus – prestižiškiausius Didžiosios Britanijos teatro srityje). Įrodymas – pavyzdžiui, Hamletas, kurį vaidina nepakeldamas balso, neslėpdamas ironiško jautrumo 2017 m. pastatyme, arba Semo Yateso režisuota monodrama „Vania“ Londono Jorko hercogo teatre, kur stebėtinai sėkmingai įkūnija... aštuonis Čechovo „Dėdės Vanios“ personažus.

Tai universal (be retro nuotaikos ir rusiškų akcentų, iš kurių liko tik du vardai: titulinis Vanios ir jo dukterėčios Sonios) tragikomedija, jos centre – nelaiminga meilė. Scottas, apsirengęs savais drabužiais, vaidindamas skirtingus personažus

keičia balso toną, užsideda akinius nuo saulės, prisideda cigaretę, bet iš esmės vaidina žmones, kurie panašūs į jį patį, nes yra vieniši ir nelaimingi, klaidžiojantys po savo jausmus ir troškimus, bandantys eiti per gyvenimą iš anksto žinodami apie nesėkmę ir jos nepaisydami. Žiūrovams lengva susitapatinti su šiomis emocijomis ne tik todėl, kad Scottas meistriškai kuria personažus iš kūno ir kraujo, kurie savo liūdesį slepia po šypsena, bet ir todėl, kad monodramos forma taip pat skaudžiai išryškina šią neperprantamą vienatvę.

Ji prasideda, kai Scottas įžengia į sceną ir įjungia elektrinį virdulį, užsipliuko arbatos. Su arbata rankoje jis atsistoja prie šviesos jungiklių ir, žiūrėdamas į žiūrovus su šelmiška šypsena, pakaitomis įjungia ir išjungia šviesas scenoje ir žiūrovų salėje. Tada žiūrovai atrodo tarsi fantomai, sulaukę kvapą ir laukiantys, kol prasidės istorija. „Tai dar nieko“, – sako jis, su jauduliu prisimindamas šią akimirką interviu metu.

Būdamas 17-metis Scottas gavo stipendiją studijuoti tapybą. Jis jos atsisakė, nes tuo pat metu gavo pasiūlymą vaidinti Cathalo Blacko režisuotame filme „Korėja“ („Korea“, 1995), kurio veiksmas vyksta XX a. 6-ajame dešimtmetyje ir vaizduoja airių imigraciją į Ameriką, tėvo ir sūnaus santykius, o jo centre – Korėjos karas. Po filmavimo Scottas nusprendė studijuoti dramaturgiją Dublino koledže, bet nuobodžiaudamas po šešių mėnesių studijas nutraukė. Prieš išvykdamas ieškoti laimės į Londoną amžiaus pradžioje, pradėjo dirbti Dublino „Abbey“ teatre. Ir galiausiai tapo dar vienu airių šiuolaikinio kino pasaulio herojumi, greta Cilliano Murphy (šiomet apdovanoto „Oskarų“ už vaidmenį filme „Openheimeris“), Paulo Mescalio („Po saule“) ir Barry Keoghano („Salos vaiduokliai“, „Saltburnas“).

BBC radijo paklaustas, kas jį skatina kurti, Andrew Scottas atsakė: „Manau, kad visada buvau šiek tiek maištininkas. Gal ir neatrodo toks, bet man niekada nerūpėjo, ką žmonės pagalvos.“ Jis vertina netikėtus ir nestandartinius poelgius, retai renkasi didelius filmus, vengia franšizių nuo tada, kai susipažino su Bondu, ir neįsivaizduoja savęs bėgančio su ginklu. „Septynis mėnesius būti filmavimo aikštelėje ir valgyti vištieną su brokoliais – ne taip norėčiau leisti laiką“, – paaiškino jis.

Per pandemiją aktorius grįžo prie savo senos aistros tapyti ir pradėjo vertinti laisvalaikį: „Norėčiau gyventi kuo spalvingiau ir stengtis daryti netikėtus dalykus.“

PARENGĖ I. V.

Saldžios ir baisios

Krėsle prie televizoriaus

Lietuva geba stebinti. Štai viena konservatorių politikė nustebino savo „žmogiška klaida“. Taip ir nesupratau, kokia klaida būtų nežmogiška, bet ne tai svarbiausia. Nustebino, kad moralinį nevalyvumą galima vadinti klaida. Štai LRT tinklalapyje skaitau, kad viena žurnalistė susituokė su mylimuoju. O jei būtų susituokusi su nekenčiamuoju? Ar sužinotume? Važiuojant iš Vilniaus galima pamatyti reklamą, kuri žada „orgazmo investicijas“, – apie tokias iki šiol negirdėjau. Stebina nuolat tyru ir nekaltu patriotizmu besidžiaugiantis Kaunas, susirengęs statyti paminklą komunistui Brazauskui. Paguosti gali tik tame pačiame Kaune pamatyta iškaba: „Laidojimo paslaugos visą parą“. Būtinai įtrauksiu į savo testamentą, juk ar gali būti romantiškesnės laidotuvės už vykstančias tamsią naktį, prieš giedant gaidžiams? Vis dėlto praėjusią savaitę labiausiai nustebino vieno Rusijos provincijos miesto meras, pavadinęs Vilnių „ištvirkimo centru“. Vadinas, yra kuo didžiuliotis.

Televizijų programos visai nestebina. Futbolas, plaukimas, krepšinis – viena monotonija. Man dar ir melancholija, nes stebėti tautą, kuriai taip reikia emocinių dirgiklių sukeltos euforijos, atvirai sakančiam, baisoka, juk sporto narkotikai – vieni stipriausių. Todėl, manau, atsiras ne vienas, kurį sudomins Reinaldo Marcuso Greeno filmas „Williams metodus“ (LNK, šįvakar, 21 d., 21 val.). Tai garsių tenisininkų Venus ir Serenos Williams tėvo istorija.

Richardas Williamsas gimė 1942-aisiais Luizianoje, JAV pietuose, kur galiojo rasinė segregacija. Jaunystėje jis patyrė Kukluksklano prievartą, nelygybę ir kiekviename žingsnyje matė užrašus „Whites Only“ („tik baltodžiai“). Vėliau ieškojo laimės Mičigane ir Kalifornijoje. Sukūrė šeimą, bet metė žmoną ir vaikus. Vedęs antrą kartą pagaliau suvokė, ko nori. Per televiziją žiūrėdamas teniso turnyrą

Williamsas atkreipė dėmesį į apdovanojimo sumą, prilygstančią metiniam jo uždarbiui. Pačiam Williamsui siekti teniso viršūnių buvo per vėlu, todėl jis sukūrė planą savo jauniausioms dukrelėms. Jos privalėjo tapti moterų teniso nugalėtojomis. Williamsas neturėjo nei būtinų žinių, nei pinigų. Tik planą.

Filmo kūrėjai pasinaudojo gausiais anekdotais, daugelį metų lydinčiais ekscentrišką tenisininkų tėvą. Willo Smitho suvaidintas Ričardas nežino žodžio „ne“. Tai be jokių išlygų amerikietiška svajone tikintis žmogus, sugebantis įtikinti kitus savo vizija. Nors Smithas kartais pernelyg priartėja prie karikatūros, režisieriui Ričardas nėra vienprasmiškas personažas. Jis trokšta geresnės ateities dukterims, ugdo jų pasitikėjimą savimi, bet kartu ir kovoja su savo demonais, yra liguistai užsispyręs, nesugebantis priimti kritikos. Kad ir kaip banaliai skambėtų, „Williams metodus“ – filmas apie tai, kad įmanoma nugalėti likimo kliūtis, kad svarbu tikėti savo galimybėmis. Todėl panašūs filmai yra geriausia ašarų spaudykla. Kartais paverkti sveika. Gal net sveikiau nei užsiimti sportu.

Pelenių istorijos visada populiarios, o jei Pelenė atsiduria mados pasaulyje – tuo labiau. Jei jos pamotė yra galingoji „Vogue“ redaktorė Anne Wintour, tokia istorija, be abejo, taps bestselleriu. Žinoma, turiu galvoje pagal debiutinę Lauren Weisberger knygą sukurto Davido Frenkelio filmą „Ir velnias dėvi Prada“ (TV3, 24 d. 19.30). Net nustebau, kad nuo filmo pasirodymo praėjo beveik dvidešimt metų, bet visai smalsu sugrįžti prie to, kas kadaise buvo populiariu. Tokie sugrįžimai – lyg žvilgsnis į seną veidrodį.

Filmo „Ir velnias dėvi Prada“ Pelenė – tai dvidešimt vienerių mergina iš provincijos Andrėja (Anne Hathaway), kuri pradeda dirbti prestižiniame mados žurnale „Runway“. Andrėja svajoja tapti žurnalistė ir rašyti „New Yorker“, o

„Runway“ redaktorės Mirandos Prištli (Meryl Streep) asistentės pareigas laiko svarbiu karjeros laipteliu. Andrėja patenka į ypatingą pasaulį, kuriame 38 dydis skirtas tik stur-lėms, nes mados vergės valgo retai, ir tik menkai kaloringą maistą. Jos vilki garsių mados namų drabužius, avi tik aukštakulnius batelius ir yra dėkingos likimui, suvedusiam jas su Miranda. Nes būti suėstai Mirandos – jau beveik garbė. Pastaroji sadiistiškai tyčiojasi iš pavaldinių, žadindama siaubą ir susižavėjimą, jai pataikauja net labiausiai vertinami mados kūrėjai.

Andrėjos problemos žiūrovui iš anksto žinomos, kaip ir istorijos pabaiga. Tačiau galima pasidžiaugti humoro kupiniais dialogais ir Meryl Streep. Jos Miranda yra charizmatiška, išskirtinė, rafinuota, nuostabiai sadiistiška ir atrodo puikiai.

Bet Steveno Knighto filme „Apgaulinga ramybė“ (LNK, 26 d. 22.30) Anne Hathaway vaidina ne Pelenę, o pabaisą Karen. Jos buvęs vyras kapitonas Beikeris (Matthew McConaughey) po skyrybų mėgaujasi atogrąžų ramybe ir plukdo žvejybos mėgėjus. Karen staiga vėl atsiranda Beikerio gyvenime ir prašo paslaugos: paimti su savimi į žvejybą jos naująjį vyrą ir sušerti jį rykliams. Koks yra tikrasis Karen intrigos tikslas, sužinosite vėliau, o kartu ir patirsite, kad negalima pabėgti nuo praeities.

2021-aisiais pasirodęs režisierės Nios DaCosta „Bitininkas“ (LRT, 24 d. 01.50) nėra tik prisiminimas apie populiarų 1992 m. siaubo filmą, pasakojusį miesto legendą apie berankę ir žiaurią nužudytą afroamerikiečio dvasią. Režisierė ir scenarijaus bendraautoris bei prodiuseris Jordanas Peelas neslepia sąsajų su realiais įvykiais, akcentuoja judėjimų #BlackLivesMatter ir #SayHerName svarbą, bet kartu išsaugo originalios versijos dvasią. Jie suteikia balsą tiems, kam miesto legenda apie Bitininką yra kultūros paveldo dalis.

Baltieji filme pasirodo kaip antrojo plano arba epizodinių vaidmenų

„Williams metodus“

„Ir velnias dėvi Prada“

atlikėjai. Tai madingų galerijų savininkai, meno kritikai, policininkai, kurie iš pradžių šauna ir tik paskui užduoda klausimus. Taip filmo kūrėjai nori pabrėžti, kad per trisdešimt metų juodaodžių amerikiečių padėtis nepasikeitė, institucinis rasizmas laikosi gerai. Nors „Cabrini-Green“ rajone akivaizdi įvykusi gentrifikacija ir vietoj niūrių blokinių namų atsirado jaukios kavinės bei elegantiški apartamentai, atmintis apie kruvinus įvykius gyva. Žinoma, jaunoji karta legendą apie kraujo ištroškusią dvasią, žudančią tuos, kurie prieš veidrodį penkis kartus ištars jo vardą, vertina gana skeptiškai.

Situacija keičiasi, kai legenda apie Bitininką tampa jauno Čikagos menininko Antonio (Yahya Abdul-Mateen II) įkvėpimo šaltiniu. Iš

pradžių išgirsta istorija jam – lyg bitės igėlimas. Bet gilindamasis į niūrią istoriją Entonis vis labiau drasko žaizdą. Ši metaforiška aplinkybė leido paversti filmą tikru *body horror*, o kartu atnaujinti diskusiją apie menų vaidmenį ir menininko atsakomybę. Be abejo, Peelas nebūtų Peelas, jei siaubo nepapildytų pakaruoklišku humoru.

Nors filmo kūrėjai nuolat pabrėžia sąsajas su pirmuoju filmu, šis „Bitininkas“ labiau yra pasakojimas apie neteisybę ir pažeminimus, kuriuos patiria JAV juodaodžiai. Iš jų skausmo ir įniršio atsiradęs Bitininkas tampa troškimo keršyti simboliu.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

Naujas stalo žaidimas kviečia sukurti sėkmingą kino teatrą

Pirmasis Lietuvoje stalo žaidimas apie kino teatrus – jau realybė. Kauno kino centras „Romuva“ kartu su dviem kino teatrais iš Kroatijos – „Kino Valli“ ir „Kino Gaj“ – sukūrė stalo žaidimą „Žaidžiame kiną“, kviečiantį nusikelti į magišką, užburiantį kino pasaulį. Žaidimas leis pažinti europietiškus kino teatrus ir išbandyti save kino teatro direktoriaus pozicijoje.

Žaidimas sukurtas bendradarbiaujant su leidykla „Terra Publica“,

turinčia didelę patirtį kuriant stalo žaidimus. Kauno kino centro „Romuva“ direktorės pavaduotoja Indrė Maleckė džiaugėsi sėkminga patirtimi: „Nuo pačių pirmų susitikimų su „Terra Publica“ vystėsi pasitikėjimu ir bendro tikslo siekimu grįsti santykiai. Tikriausiai dėl to, kad tik pasidalinus idėja jų akys užsidedė lygiai taip pat kaip mūsų ir supratome, jog laukia labai įdomus procesas. Labai džiaugiamės šia partneryste ir kartu pasiektu rezultatu.“

Mesdami kauliuką žaidėjai stengiasi suorganizuoti kuo daugiau įvairių renginių, edukacinių veiklų ar festivalių, vis gerindami savo

kino teatro erdves. Unikalus žaidimas buvo sukurtas siekiant supažindinti kino mylėtojus su dažnai nematoma kino teatrų puse, kurioje ne tik laukia dideli džiaugsmi, bet kartais tyko ir nenumatyti iššūkiai: sugedusi garso sistema, susirgę darbuotojai, netikėtai suplyšęs ekranas ar laiku neatkeliavusi filmo kopija. „Juokinga tai, kad visi netikėtumo kortos blogieji įvykiai buvo sugalvoti remiantis pačių realia patirtimi. Mes kaip žaidėjai šių kortų nebijome, nes jau žinome, kad viską galima išspręsti ir tęsti kelionę pirmyn“, – sakė Maleckė.

Žaidime ištraukusieji kortą gali būti ir apdovanoti – jų gali laukti

prasidėjusio kino festivalio, avangardo kūrėjo, norinčio suorganizuoti renginį, ar tiesiog nusišypsojusios deivės Sėkmės laimėjimai. Edukacinių programų vadovė Gailė Janulevičė pasakojo apie darbo kino teatre specifiką: „Siekėme su kino mylėtojais pasidalinti džiaugsmiais, kuriais gyvename. Kino teatro darbuotojų kasdienybė yra itin dinamiška – nuolat besikeičiantys filmai, inžinieriai ir žiūrovai. Galime pasidžiaugti, kad realybėje sėkmingų kortelių būna gerokai dažniau nei nesėkmingų.“

Įtraukiantis resursų valdymo žaidimas leis susipažinti su įvairiais Europos kino teatrais, jų veikla,

iššūkiais ir džiaugsmiais. Šis žaidimas skirtas vyresniems nei 12 metų žaidėjams ir yra išleistas dviem kalbomis – lietuvių ir kroatų. Stalo žaidimą galima įsigyti Kauno kino centro „Romuva“ kasoje.

Žaidimas „Žaidžiame kiną“ yra dalis projekto „Žaidžiame kiną“, kurį vykdo Kauno kino centras „Romuva“ kartu su partneriais „Kino Valli“ ir „Kino Gaj“. Projektas finansuojamas fondo „Collaborate to Innovate“ (Europos Sąjungos programos „Kūrybiška Europa“) lėšomis.

„ROMUVOS“ INF.

Parodos					
VILNIUS					
Radvilų rūmų dailės muziejus					
<i>Vilniaus g. 24</i>					
Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepa- klusnieji. Iš Vladimiro Tarasovo kolekcijos“					
Paroda „Lenkai tebetapo: paveikslai iš MOCÁK rinkinio“					
Menininkų dueto „Pakui Hardware“ – Neringos Černiauskaitės ir Ugniaus Gelgu- dos – paroda „Tolimas rūpestis“					
Andy Sweeto fotografijų paroda „Ten, kur nesibaigia vasara“					
Vilniaus paveikslų galerija					
<i>Didžioji g. 4</i>					
Paroda „(Ne)akademikas. Boleslovas Ruceskas“, skirta dailininko 200-osiomis gimimo metinėms					
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus					
<i>Arsenalo g. 3A</i>					
Paroda „Chagall. Picasso. Ernst. Keramika ir gobelenai“					
Dariaus Hecqo-Cauquilo darbų paroda „Grįžimas prie ištakų“					
V. Kasiulio dailės muziejus					
<i>A. Goštauto g. 1</i>					
Paroda „Nejrėmintos: Leis, Tabaka, Rožanskaitė“					
Istorijų namai					
<i>T. Kosciuškos g. 3</i>					
Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“					
Kazio Varnelio namai-muziejus					
<i>Didžioji g. 26</i>					
Monikos Radžiūnaitės tapybos darbų paroda „Ir aš tik žmogus“					
Algimanto Kezio fotografijų paroda „Miestovaizdžiai“					
Signatarų namai					
<i>Pilies g. 26</i>					
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgi- mimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“					
Paroda „Lozoraičių Lietuva: kai asmeniška tampa politiška“					
Gedimino pilies bokštas					
<i>Arsenalo g. 5</i>					
Gedimino pilies bokšto ekspozicija					
Buvusi areštinė					
<i>T. Kosciuškos g. 1</i>					
Paroda „Spąstai su centriniu šildymu“					
Vilniaus gynybinės sienos bastėja					
<i>Bokšto g. 20</i>					
Juvelyrinių dirbinių paroda „Filum granum“					
Pilininko namas					
<i>Arsenalo g. 1</i>					
Ekspozicija „Suprasti Lietuvą“					
Valdovų rūmai					
<i>Katedros a. 4</i>					
Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“ nuo 27 d. – tarptautinė graviūrų paroda „Nuo pasaulio sukūrimo iki apokalipsės“					
MO muziejus					
<i>Pylimo g. 17</i>					
Paroda „Šito pas mus nėra. Intymumas, normos ir troškimai Baltijos šalių mene“					
Instaliacija „Įlkūntos emocijos“					
<i>Mažojoje salėje</i> – Baltijos šalių meno paroda „Žemyn triušio urvu“					
Bažnytinio paveldo muziejus					
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>					
Paroda „Lietuvos balsas Šaltojo karo metais: lietuvių koplyčios Vašingtono Nacionalinėje šventovėje ir Šv. Petro bazilikoje Vatikane“					
Lietuvos meno pažinimo centras					
„Tartle“					
<i>Užupio g. 40</i>					
Paroda „Vien šventieji“					
Sapiegų rūmai					
<i>L. Sapiegos g. 13</i>					
Istorinė ekspozicija „Istorijos kapsulė“					
Mindaugo Navako skulptūrų paroda „Porcelianas rūmams“					
Paroda „Užuovėja“					
VDA galerija „Artifex“					
<i>Gaono g. 1</i>					
Lauros Kuncitūtės darbų paroda „Menan- čios medžiagos“					
A. ir A. Tamošaičių galerija					
„Židinyš“					
<i>Dominikonų g. 15</i>					
Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai					
Vilniaus muziejus					
<i>Vokiečių g. 6</i>					
iki 30 d. – paroda „Kaupti. Saugoti. Atskleisti. Muziejaus detektyvas“					
<i>Gerosios Vilties g. 10</i> – paroda „Krasnucha. Rajonas, kurio nėra?“					
Adomo Galdiko muziejus					
<i>Arklių g. 20–1</i>					
Adomo Galdiko kūrinių paroda „Ritualinė gamta“					
Galerija „Kairė–dešinė“					
<i>Latako g. 3</i>					
Paroda „Kęstutis Kasparavičius – stebuklingų istorijų kūrėjas“					
Prospekto galerija					
<i>Gedimino pr. 43</i>					
Aleksandro Macijausko personalinė paroda „Gyventi“					
Pamėnkalnio galerija					
<i>Pamėnkalnio g. 1</i>					
Gabijos Pritkovaitės kūrybos paroda „Adonta ta melė“					
LDS galerija „Arka“					
<i>Aušros Vartų g. 7</i>					
iki 30 d. – Chelsea Coon darbų paroda					
LDS galerija „Medūza“					
<i>Šv. Jono g. 11</i>					
iki 29 d. – Emmos Bang, Karolinos Janule- vičiūtės, Monikos Janulevičiūtės ir Ulijonos Odišarijos paroda „Keteros“					
Galerija „Meno niša“					
<i>J. Basanavičiaus g. 1</i>					
iki 29 d. – grupinė latvių menininkų – Aleksandro Brežės, Janio Dzirnieto, Karli- nos Mežeckos, Ievos Putninos, Zylės Zie- melės ir Lygos Sprundės – paroda „Paskutinė pasaka“					
Vilniaus rotušė					
<i>Didžioji g. 31</i>					
iki 29 d. – Tomo Kiaukos tapybos paroda „Rytprūsių dangus“					
Stanislovo Žvirgždo fotografijos					
Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus					
<i>Pilies g. 40</i>					
iki 26 d. – Viktoro Timonino ir Natalijos Timoninos tapybos darbų paroda „Netikė- tas įkvėpimas“					
Teatro, muzikos ir kino muziejus					
<i>Vilniaus g. 41</i>					
Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“					
Parodos „Išvažiuoju! M. Dobužinkio kelio- nių vadovas“ pirma dalis (Italija)					
<i>Muziejaus kieme</i> – „Kino teatras – slėptuvė nuo gyvenimo“					
Prancūzijos instituto parodinė					
erdvė					
<i>Didžioji g. 1</i>					
Aleksandro Vozbino tapybos paroda					
Rašytojų klubas					
<i>K. Sirvydo g. 6</i>					
Valdemaro Šoblinsko fotografijų paroda „Ledo tritaškiai. 2022–2023 m.“					
Samuelio Bako muziejus					
<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>					
Paroda „Samuelis Bakas. Paryžius ir Roma, 1956–1965“ / Eglė Ridikaitė „Atidengimai“					
Leo Ray paroda „Kasdien“					
Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės					
muziejus					
<i>Pylimo g. 4 A</i>					
Rafaelio Chvoleso darbų ekspozicija					
Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus					
<i>Pamėnkalnio g. 12</i>					
Holokausto ekspozicija					
Energetikos ir technikos muziejus					
<i>Rinktinės g. 2</i>					
Interaktyvi paroda „November. Alpha. Tango. Oscar.“					
Paroda „Archimedas ir jo laikas“					
Pijaus Ganusausko fotografijų paroda „Iš tamsos“					
Čiurlionio namai					
<i>Savičiaus g. 11</i>					
Paroda „Improvizuotas Čiurlionio kambarys“					
Lietuvos nacionalinė Martyno					
Mažvydo biblioteka					
<i>Gedimino pr. 51</i>					
Ekspozicija „Istorijos už kampo. Skiriama Kęstučio Kasparavičiaus sukakčiai paminėti“					
Ekspozicija „Diplomatų Lozoraičių šeimos moterys“					
Kodo Chijiiwos (Japonija) paroda „Jūra – Yura“					
iki 29 d. – paroda „Aukso pažadas: popieri- nių pinigų istorijos“					
Vilniaus apskrities A. Mickevičiaus					
biblioteka					
<i>Trakų g. 10</i>					
iki 29 d. – Erikos Razminaitės paroda „Carpe diem arba Vermejeris Vilniuje“					
Lietuvos medicinos biblioteka					
<i>Kaštonų g. 7</i>					
Paroda „Iš bibliotekos kolekcijos: ta- pyba, akvarelės, piešiniai, pastelės ir ekslibrisai“					
Stasio Vainiūno namai					
<i>A. Goštauto g. 2</i>					
Paroda „Vilnius, vilniečiai ir Lietuva“					
Užupio inkubatoriaus galerija					
<i>Užupio g. 2A</i>					
Aros Radvilės tapybos paroda „Akmuo pienas širdis“					
TSEKH galerija					
<i>Vytenio g. 6</i>					
nuo 27 d. – Rustamo Mirzoevo (Ukraina) tapybos paroda „Berniukas su portfelium“					
Meno erdvė „Editorial“					
<i>Latako g. 3</i>					
Kamilės Krasauskaitės paroda „Amžinoji liepsna.					
GODŌ galerija					
<i>Malūnų g. 6A–12</i>					
iki 29 d. – Sviatlanos Petushkovos persona- linė paroda „Artifacts“					
„Drifts“ galerija					
<i>T. Vrublevskio g. 6-2</i>					
iki 28 d. – Alexandros Bondarev paroda „Namaujant“					
AP galerija					
<i>Užupio g. 24</i>					
iki 23 d. – Antano Jasenos paroda „Judas slypi Nirvanoje“					
Galerija T.2					
<i>Titnago g. 7-53</i>					
iki 28 d. – Kristinos Asinus personalinė paroda „Zep Tepi“					
Projektų erdvė „8 akys ir ausys“					
<i>Algirdo g. 38</i>					
Michaelio McCready (Škotija) apšvietimo instaliacija-paroda „Liquid Stone“					
Galerija „apiece“					
<i>M.K. Čiurlionio g.</i>					
Vlado Urbanavičiaus vieno kūrinio paroda „Dvispalvis“					
KAUNAS					
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės					
muziejus					
<i>V. Putvinskio g. 55</i>					
M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“					
Paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio (1899–1942) retrospektyva ir inspiracijos“					
nuo 28 d. – paroda „ <i>labirinte</i> meninink(i)ų knygos ir leidiniai“					
Kauno paveikslų galerija					
<i>K. Donelaičio g. 16</i>					
Paroda „Keleivis eina. Justinui Mikučiui (1922–1988) atminti“					
Paroda „Hands on Press“ spaustuvės archy- vas „HOP-002“ (ciklas „Jaunųjų platforma“)					
Jazminos Cininas paroda „Padarė žvirblis alutį“					
iki 30 d. – Ingridos Suokaitės ir Rolando Helmerio paroda „Dialogai: spalvos ir struktūros“					
A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių					
muziejus					
<i>V. Putvinskio g. 64</i>					
Remigijaus Ščerbausko fotografijų paroda „Bučiniai“					
Adelės ir Pauliaus Galaunių namai					
<i>Vydūno al. 2</i>					
nuo 21 d. – 25-oji jubiliejinė ekslibrisų paroda					
Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra					
<i>Vilniaus g. 33</i>					
Ekspozicija „Rūmų istorijos“					
Paroda „Kauno getas: tikrovė ir atmintis“, skirta Kauno geto sunaikinimo 80-mečiui					
Vytauto Didžiojo karo muziejus					
<i>K. Donelaičio g. 64</i>					
Paroda „Sarmatų karvedžiai“					
Maironio lietuvių literatūros muziejus					
<i>Rotušės a. 13</i>					
Paroda „KaBinkis“, skirta „Keturių vėjų“ šimtmečiui ir Kaziui Binkiui					
Viktorijos Nihil personalinė fotografijų paroda „Renginiai“					
Kęstučio Navako 60-ies metų jubiliejui skirta paroda „Mes silpnesni už daiktus“					
Meno parkas					
<i>Rotušės a. 27</i>					
Chelsea Coon (JAV) personalinė paroda „Heavy Metal“					
Joakimo Stampe's (Švedija) paroda „Sveika, Tamsuma, sena bičiule mano, atėjau ir vėl su tavimi pasikalbėti“					
Kauno fotografijos galerija					
<i>Vilniaus g. 2</i>					
Paroda „Homo Vikšraitis“					
Juozo Zikaro namai					
<i>J. Zikaro g. 3</i>					
Atnaujinta Juozo Zikaro darbų ekspozicija					
KLAIPĖDA					
Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus					
Prano Domšaičio galerija					
<i>Liepų g. 33</i>					
P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“					
iki 23 d. – parodos „Nuo Dürerio iki Rem- brandto“ ir „Ar ji prisikels?“					
Algirdo Boso darbų paroda „Pusiaukelė“					
Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras					
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>					
Stasio Eidrigevičiaus knygų iliustracijų paroda „Keliaujanti vaizduotė“					
Árpádo Forgó (Vengrija) ir Mihkelio Iluso (Estija) paroda „Žiūros taškas / Up to a Point“					
Inos Budrytės tapybos paroda „Mėnulio energijos jėgainė“					
Tarpdisciplininio meno dueto „Bionics“ (Lina Pranaitytė ir Urtė Pakers) paroda „Codex.Prototype“					
VDA absolventų darbų paroda					
Klaipėdos galerija					
<i>Bažnyčių g. 6</i>					
Ričardo Šileikos darbų paroda „Inkliuzai“					
Laikrodžių muziejus					
<i>Liepų g. 12</i>					
Paroda „Florentempus“					
Baroti galerija					
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>					
Antano Martinaičio (1939–1986) paroda „Vieno paukščio istorija“					
Naujoji Klaipėdos galerija					
<i>Herkaus Manto g. 22</i>					
Elvyros Katalinos Kriauciūnaitės persona- linė paroda „Laiko virsmai“					
ŠIAULIAI					
„Laiptų“ galerija					
<i>Žemaitės g. 83</i>					
Aistės Bugailiškytės tapybos paroda „Damos ir interjerai“					
Dailės galerija					
<i>Vilniaus g. 245</i>					
iki 29 d. – 63-ioji Lietuvos dailininkų są- jungos Šiaulių skyriaus kasmetinė paroda					
Fotografijos muziejus					
<i>Vilniaus g. 140</i>					
Ekspozicija „Laisvę fotografijai!“					
iki 23 d. – Raimundo Urbono (1963–1999) paroda „Gyvenimas po stalu“					
Ch. Frenkelio vila					
<i>Vilniaus g. 74</i>					
Ekspozicija „Provincijos dvaras ir miestas XIX a. vid.–XX a. vid.“					
Ekspozicija „Žydų paveldas Šiauliuose: pirkliai Frenkeliai“					
Galerija „S_IN“					
<i>Aušros al. 41</i>					
Ramintos Juozapavičiūtės (Maivydos) paroda „Ragana“					
PANEVĖŽYS					
Panevėžio miesto dailės galerija					
<i>Respublikos g. 3</i>				</	

iki 30 d. – Birutės Stulgaitės personalinė paroda „Šuorais“ (gintaras, popierius, piešiniai)	
Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejus	
<i>Vytauto g. 23a</i>	
Paroda „Tapatybė ir forma. Kazio Varnelio kūryba“	
Vieno eksponato paroda „Moteris su kamera XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje“	
JUODKRANTĖ	
Pamario galerija	
<i>L. Rėzos g. 3</i>	
Eglės Ridikaitės paroda „Tarp“	
Paroda „Kazės Zimblytės abstrakcijos: tarp nuotaikų ir pasaulio“	
TRAKAI	
Galerija „Fojė“	
<i>Birutės g. 8</i>	
iki 24 d. – akvarelės paroda „Šeši aqua požiūriai“	
Užutrakio dvaro rūmai	
<i>Užtrakio g. 17</i>	
Lenkijos dailininkų sąjungos Krokuvos apskrities grafikų darbų paroda „Infinity II“	
TRAKŲ VOKĖ	
Trakų Vokės dvaro sodyba	
<i>Žalioji a. 2A</i>	
iki 30 d. – Karolinos Ūlos Valentaitės paroda „Laukinis švelnumas“	
TELŠIAI	
VDA Telšių galerija	
<i>Kęstučio g. 3</i>	
iki 26 d. – VDA Telšių fakulteto studentų baigiamųjų darbų paroda „Graduation Show“	
Metalo meno ir juvelyrikos (MMJ) galerija	
<i>Režiejaus g. 29a</i>	
Šiuolaikinės juvelyrikos studentų darbų paroda „Kaktusai / Cacti“	
PLUNGĖ	
Žemaičių dailės muziejus	
<i>Parko g. 3A</i>	
nuo 22 d. – IX Pasaulio žemaičių dailės paroda	
UTENA	
Utenos kraštotyros muziejus	
<i>Utenio a. 3</i>	
Paroda „Baltijos gelmių istorijos“	
KUDIRKOS NAUMIESTIS	
Vinco Kudirkos muziejus	
<i>V. Kudirkos g. 29</i>	
nuo 29 d. – paroda „Tautiška ir moderniška: modernizmo apraiškos Kudirkos Naumiestyje“	
ZARASAI	
Kraštiečių muziejus	
<i>D. Bukonto g. 1</i>	
Šarūno Saukos darbų paroda „Europos saugumo architektūra“	
Nomedos Saukienės darbų paroda	
MARCINKONYS	
Marcinkonių stoties galerija	
<i>Kastinio g. 1C</i>	
iki 30 d. – Kornelijaus Pelkio paroda „Bu(vo)tas“	
ŠILUVA	
Šiluvos piligrimų centras	
<i>M. Jurgaičio a. 17A</i>	
Paroda „Sveika Marija, Motina Dievo“	
Spektakliai	
VILNIUS	
Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras	
21 d. 18.30 – PREMJERA! „PARKAS“ (pagal W.A. Mozarto muziką). Choreogr.	
A. Preljocajas, scenogr. Th. Leproust’as, kost. dail. H. Pierre’as, šviesų dail. Ch. Kas-sas, muzikos vad. ir dir. Y. Pouspourikas, dir. A. Morkūnas-Budrys. Šoka J. Stankevi-čiūtė ir Jonas Laucius, N. Straukaitė ir J. Zhang (Bayerisches Staatsballett ir Lie-tuvos nacionalinio operos ir baletto teatro bendras pastatymas)	
26, 27 d. 18.30 <i>pradžia ant pagrindinių Teatro laiptų</i> – festivalis „LNOBT Open“.	
„Vilnius ir Europa – muzikiniai atradimai“	
26, 27 d. 22 val. <i>Valdovų rūmų Didžiajame kieme</i> – H. Purcello „DIDONĖ IR ENĖ-JAS“. Muzikos vad. ir dir. V. Lukočius, rež. ir choreogr. D. Barta, scenogr. I. Tihanyi, kost. dail. A. Kovacs, šviesų dail. Z. Katonka, choro meno vad. Č. Radžiūnas. Atlikėjai A. Pilibavičiūtė, M. Pleškytė, E. Volodkovič, T. Pavilionis, O. Astrauskas, J. Gedmintaitė, J. Stupnianek-Kalėdienė, L. Aksamitas	
Lietuvos nacionalinis dramos teatras Naujoji salė	
21 d. 19 val. – J. Strømgreno „RULETĖ“.	
Rež., scenogr., dramaturg., choreogr., mu-zikos parinkėjas J. Strømgrenas	
Mažoji salė	
21 d. 19.30 – „APMAŠTANT OMARĄ“ (pagal D.F. Wallace’o esė). Rež. Y. Ross	
KAUNAS	
Nacionalinis Kauno dramos teatras	
21 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – J. Sobolio „GETAS“. Rež. G. Varnas (NKDT kartu su „Utopia“ teatru)	
22 d. 12 val. <i>Mažojoje scenoje</i> – „LABAS, LAPE!“ (pagal E. Daciūtės pasaką „Laimė yra lapė“). Rež. E. Kižaitė	
22 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė	
Kauno kamerinis teatras	
15 d. 18 val. – festivalis „Cirkuliacija“.	
PREMJERA! „À MESURE – HANDLE WITH CARE“. Autorės ir atlikėjos M. Neveraus-kaitė ir E. Damasio („AcCompany ME“, Italija, Lietuva, Prancūzija)	
Koncertai	
Lietuvos nacionalinė filharmonija	
21 d. 19 val. <i>Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje</i> , – Vilniaus festivalis. „Thomas Hampson gala. LNSO, Modestas Pitrėnas“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas Th. Hampsonas (baritonas; JAV). Dir. M. Pitrėnas. Programje W.A. Mozarto, Ch. Gounod, J. Massenet, G. Verdi, F. Leháro, L. Bernsteino kūriniai	
	
Thomas Hampsonas ir Lietuvos naciona-linis simfoninis orkestras	
D. MATVEJEVO NUOTR.	
22 d. 20 val. <i>Kuršėnų šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje, Šiaulių raj.</i> – projekto „Mu-zikinės bažnyčių naktys Šiaulių rajone“	
koncertas. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai D. Kazonaitė (sopranas), R. Beinaris (obojus). Programoje A. Vivaldi, J.S. Bacho, E. Morri-cone’s, G. Savinienės kūriniai	
23 d. 13.30 <i>Žiežmarių šv. apaštalo Jokūbo bažnyčioje</i> – koncertas Žiežmarių šv. apaštalo Jokūbo bažnyčios 100-mečiui. Čiurlionio kvartetas, A. Krikščiūnaitė (sopranas). Programoje G.F. Händelio, J. Haydno, E. Griego, J. Naujalio, A. Kačanausko, M.K. Čiurlionio, V. Bartu-lio ir kt. kūriniai	
28 d. 19.30 <i>Marijampolės šv. arkangelo Mykolo bazilikoje</i> – X tarptautinio festiva-lio „Šv. Jurgio meno sezonas“ atidarymas. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkes-tras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistai K. Zmailaitė (sopranas), Ž. Galinis (baritonas), E. Seilius (tenoras). Dir. M. Barkauskas. Programoje G. Kuprevičius kūriniai	
30 d. 15 val. <i>Jašiūnų dvare, Šalčininkų raj.</i> , – festivalio „Muzika Jašiūnų dvare“ IX sezono pradžios koncertas „Negirdėta Lietuva“. Lietuvos policijos reprezentacinis pučiamųjų orkestras (meno vad. A. Maniu-šis, dir. E. Anskaitis). Solistė G. Vaitkutė (vokalas)	
VILNIUS	
Vilniaus arkikatedra bazilika	
27 d. 12 val. – koncertų ciklas „Vox organi cathedralis 2024“. Vargonuoja L. Gedgaudaitė-Domarkienė	
Vilniaus Aušros Vartų galerija	
21 d. 12 val. – koncertų ciklas „Skamba Auš-ros Vartų vargonai 2024“. Ansamblis „Chia-rosкуро“: R. Vosyliūtė (sopranas), I. Bau-blytė (išilginės fleitos), S.S. Lipčius (<i>liuto forte</i>), V. Norkūnas (vargonai)	
28 d. 12 val. – koncertų ciklas „Skamba Aušros Vartų vargonai 2024“. R. Tamo (smuikas), M. Lago (altas), L. Gedgaudaitė-Domarkienė (vargonai)	
KAUNAS	
Pažaislio muzikos festivalis	
26 d. 20 val. <i>Pažaislio vienuolyne</i> – J. Mas-senet opera „Teresė“. Atlikėjai Lietuvos nacionalinio operos ir baletto teatro simfo-ninis orkestras (vyr. dir. R. Šumila), Lie-tuvos nacionalinio operos ir baletto teatro vyrų choras (vad. Č. Radžiūnas). Solistai J. Gringytė (mecosopranas), E. Montvidas (tenoras), T. Girininkas (bosas), K. Kašiuba (tenoras), S. Zonys (baritonas), R. Juzuitis (bosas). Dir. R. Šumila	
28 d. 20 val. <i>Pažaislio vienuolyne</i> – N. Zurai-tis (vokalas; JAV) ir Kauno bigbendas (vyr. dir. T. Botyrius). Koncerto svečias V. Gru-bliauskas (trimitas)	
30 d. 18 val. <i>Kauno valstybinėje filharmoni-joje</i> – „Scenoje – keturi Geniūšai“. Atlikėjai A. Geniušienė (fortepijonas), L. Geniušas (fortepijonas), P. Geniušas (fortepijonas), J. Geniušas (fortepijonas). Programoje S. Ten Holto „Canto Ostinato“	
KRETINGA	
Tarptautinis Kretingos senosios muzikos festivalis	
27 d. 19 val. <i>Kretingos pranciškonų baž-nyčioje</i> – „Atgimimas: Palestrinos laikų muzika“. Ansamblis „Duodeco“: A. Andri-jauskaitė ir J. Leinartaitė (sopranai), Ū. Ze-meckytė ir E. Rudžionytė (altai), E. Alekna (tenoras), P. Vanžodis (tenoras ir ansamblio meno vad.), G. Gaidamavičius ir A. Maliu-kas (bosai), R. Calveyra (meno vadovas; Brazilija, Prancūzija)	
Bibliografinės žinios	
MENAS	
<i>Adomo Varno Lietuvos kryžiai, 1921–1926</i> / sudarė Leonas Karaliūnas ; [į anglų kalbą vertė Zita Bareikytė]. – Joniškis [i.e. Stačiūnai, Pakruojo rajonas] : Litera, 2023. – 101, [1] p. : iliustr., faks.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-482-108-0 (įr.)	
<i>Lietuvos kinas : laiko slenksčiai, raidos ženklai</i> / [rengė Rasa Paukštytė, Živilė Pipinytė, Linas Vildžiūnas]. – [Vilnius] : Žurnalas „Kinas“, [2024]. – 3 t.. – ISBN 978-609-96448-0-6	
<i>T. 1</i> / [tekstų autoriai Rūta Birštonaitė, Audrius Dambrauskas, Elena Jasiūnaitė ... [et al.]. – [2024]. – 462, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-96448-1-3	
<i>T. 2</i> / [tekstų autoriai Rūta Birštonaitė, Lukas Brašiškis, Elena Jasiūnaitė ... [et al.]. – [2024]. – 442, [2] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-96448-2-0	
<i>T. 3</i> / [tekstų autoriai Valentas Aškinis, Rūta Birštonaitė, Elena Jasiūnaitė ... [et al.]. – [2024]. – 410, [2] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 800 egz.. – ISBN 978-609-96448-3-7	
GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS	
<i>Delčia</i> : [eilėraščiai] / Antanas Drilinga. – Vilnius : Žuvėdra, 2024. – 94, [2] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-8219-70-8	
<i>Fikcijos</i> : [apsakymai] / Jorģe Luis Borgeš ; iš ispanų kalbos vertė Valdas V. Petrauskas. – Vilnius : Rara, 2024. – 169, [5] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8306-57-6	
<i>Išpažinčių kambarys</i> : psichologinis trileris / Lia Middleton ; iš anglų kalbos vertė Jolita Parvickienė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 334, [2] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-816-6 (įr.)	
<i>Kaip tėvas mirtį apgavo</i> : novelės / Virgina Šukytė. – Vilnius : Homo liber, 2024. – 188, [3] p.. – ISBN 978-609-446-300-6 (įr.)	
<i>Kur mano vaikai?</i> : [eilėraščiai] / Ilona Witkowska ; iš lenkų kalbos vertė Žilvinas Norkūnas. – [Vilnius] : Baziliskas, [2024]. – 43, [5] p. : iliustr.. – (Bazilisko ambasada, ISSN 2669-199X ; Nr. 13). – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-8325-10-2	
<i>Literatūra</i> : vadovėlis 7 klasei / Inga Gresienė, Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė, Saulius Žukas. – Vilnius : „Baltų lankų“ vadovėliai, [2023]. – 2 d.	
<i>D. 2</i> / Inga Gresienė, Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė, Akvilė Rėklaitytė, Saulius Žukas. – [2023]. – 160 p. : iliustr., portr.. – ISBN 978-609-470-174-0	
<i>Liūdesio sodai ; Nevilties žmogaus užrašai</i> / Algimantas Krinčius. – [Panevėžys] : Savi-laida [i.e. Panevėžio spaustuvė], 2024. – XXXVII, LXXIII, [2] p.. – Tiražas 22 egz.. – ISBN 978-609-8268-47-8	
<i>Mergaitės, kurias pamiršo</i> : romanas / Emily Gunnis ; iš anglų kalbos vertė Ieva Albertavičienė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 379, [1] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-466-806-7 (įr.)	
<i>Mikalojus Radvila Juodasis</i> : antrasis valdovo Aš : istorinis romanas / Valentina Zeitler. – Vilnius : Žuvėdra, 2024. – 349, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-8219-71-5 (įr.)	
<i>Naivumas ; Godulys</i> / Jelėna Glazova ; iš rusų kalbos vertė Gediminas Pulokas. – [Vilnius] : Baziliskas, [2024]. – 50, 49, [1] p.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-8325-12-6	
<i>Oazė</i> : novelių romanas / Rimantas Stelmokas. – Klaipėda : Eglės leidykla, 2024. – 312, [2] p.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-432-174-0	
<i>Pasaulis telpa akiratini</i> : <i>Pojemny horyzont</i> : lenkų ir lietuvių poezijos rinktinė / sudarytojas Bartosz Połoński ; vertėjai Birutė Jonuškaitė, Vidas Morkūnas, Jūratė Petronienė, Žilvinas Norkūnas ; [vertėja į lenkų kalbą ir lenkiškų tekstų redaktorė Agnieszka Rembiałkowska] ; redaktorė Greta Ambrazaitė. – Vilnius : Lenkų literatų asociacija, 2023. – 101, 101, [2] p.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-96126-7-6	
<i>Patarimas kaip geriau rašyti eilėraščius</i> : eilėraščiai / Vasyl Machno ; iš ukrainiečių kalbos vertė Antanas A. Jonynas. – [Vilnius] : Baziliskas, 2024. – 109, [1] p.. – ISBN 978-609-8325-11-9	
<i>Siaubingas gerumas</i> : romanas / Jo Browning Wroe ; iš anglų kalbos vertė Marija Bogušytė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 388, [2] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-805-0 (įr.)	
<i>Šaltinis</i> : romanas su autorės pratarme / Ayn Rand ; iš anglų kalbos vertė Marius Burokas. – 4-asis leid.. – [Vilnius] : Lapas, [2023]. – 780, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-8198-24-9 (įr.)	
<i>Širdys, ieškančios namų : tarp Venesuelos ir Lietuvos</i> / romanas / Aistė Šopa. – [Jonušai, Klai-pėdos rajonas] : ASOPA, 2024. – 282, [2] p.. – ISBN 978-609-96452-0-9	
<i>Tour de chambre</i> / Tine Høeg ; iš danų kalbos vertė Ieva Toleikytė. – Vilnius : Rara, 2024. – 328, [5] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8306-55-2	
GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI	
<i>Emilis ir stebuklingas futbolo kamuolys</i> / Tomas Dirgėla ; iliustravo Vytautas Rudys. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 124, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-6084-8 (įr.)	
<i>Kas pametė spyglį?</i> ? / susapnuotą istoriją užrašė ir skaitymo kerais užbūrė Lina Matiukaitė ; [ilustratorė Monika Skrebytė]. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 39, [1] p. : iliustr.. – (Mo-kausi skaityti : 1 žingsnis). – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-6086-2 (įr.)	
<i>Mažas ir senas</i> / Bettina Obrecht, Julie Völk ; [iš vokiečių kalbos vertė Rūta Jonynaitė]. – [Kau-nas] : Žalias kalnas, [2024]. – [25] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8310-12-2 (įr.)	
<i>Mažasis princas</i> : [pasaka] / Antoine de Saint-Exupéry ; su autoriaus akvarelėmis ; iš pran-cūzų kalbos vertė Pranas Bieliauskas. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 141, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-3626-3 (įr.)	
<i>Paskutinis lokys</i> / Hannah Gold ; iliustracijos: Levi Pinfold ; [iš anglų kalbos vertė Indrė Makauskaitė]. – [Vilnius] : Apkabink mėnulį, 2024. – 271 p. : iliustr.. – ISBN 978-609-8252-19-4 (įr.)	
PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS	

Savaitės filmai

Beždžionių planetos karalystė ***

Praėjus daugeliui metų po beždžionių iškilimo ir Cezario valdymo, primatai yra Žemėje dominuojanti rūšis. Tačiau dabar oazėje, kurioje Cezaris kadaise vadovavo savo beždžionėms, į valdžią atėjo tironas. Jis pavergia kitus klanus, kad šie jo vardu ieškotų žmogiškųjų technologijų likučių. Šimpanzė prieš tai maištauja ir kartu su žmonių mergaite leidžiasi ieškoti savo gentainių. Ketvirtoji filmų serijos dalis yra veiksmo kupinas nuotykių filmas, bandantis apmąstyti žmogiškąją būklę. („Kingdom of the Planet of the Apes“, rež. Wes Ball, JAV, 2024)

Chimera *****

Kai atlikęs bausmę kalėjime Arturas grįžta į mažą miestelį prie Tirėnų jūros, greitai vėl susitinka su kapų plėšikų gauja. Dėl savo nepaprasto talento jis geba susekti etruskų kapavietes, kurių radinius galima paversti pinigais. Tačiau su požemių pasauliu jį sieja ir prarasta meilė. Trečioji Alice Rohrwacher Tirėnų trilogijos dalis vėl gvildena klausimus, kaip elgtis su praeitimi. Filmas su visu būriu charizmatiškų personažų sukuria magišką erdvę, kurioje susipina tikrovė ir fantazija, praeitis ir dabartis. („La chimera“, rež. Alice Rohrwacher, Italija, Prancūzija, Šveicarija, 2023)

Furioza: Pašėlusio Makso saga ****

Distopinių veiksmo filmų „Pašėlęs Maksas“ tęsinyje pasakojama apie karingosios Furiozos (Anya Taylor-Joy) jaunystę. Vaikystėje ją iš oazės pagrobia karo vadas, ji tampa motinos egzekucijos liudininke ir patenka į įvairių valdovų rankas. Po 15 metų jai pavyksta pradėti keršto kampaniją prieš išnaudotojus. Kaip ir jo pirmtakas, šis niūrus laikų pabaigos filmas vaizduoja patriarchalinės tironijos pagrindu sukurtus anklavus ir priešpriešina juos ekofeministinei utopijai. Filmo patrauklumas – grandiozinės gaudynių scenos dykumoje, kuriose pagrindinės veikėjos pasipriešinimas yra paskutinė žmonijos viltis. („Furiosa: A Mad Max Saga“, rež. George Miller, Australija, JAV, 2024)

Hit Man ***

Nepastebimas universiteto dėstytojas (Glen Powell) dirba keistą papildomą darbą policijos tyrimų komandoje, kuri ieško žmonių, norinčių nusišauti žudiką. Kai jis pernelyg įsijaučia į profesionalaus žudiko vaidmenį ir susipažįsta su moterimi, norinčia atsikratyti savo vyro, įsivelia į virtinę nemalonumų, per kuriuos atranda anksčiau neįtartų savo paties savybių. Absurdiška nusikaltimo ir klaidingos tapatybės komedija, laisvai paremta tikru įvykiu, apie regimybės ir tikrovės sąveiką. (rež. Richard Linklater, JAV, 2024)

Interesų zona ****

Aušvico komendantas Rudolfas Hössas (Christian Friedel) su šeima gyvena viloje šalia didelio sodo, kurį supa koncentracijos stovyklos siena. Kai Hössas turi būti perkeltas į kitą vietą, kyla grėsmė, kad šeimos idilė subyrės. Jo žmona (Sandra Hüller) atsisako palikti „svajonių namus“. Pagrindinė filmo prasmės dominantė – iš už prabangų namų ir sodą supančios sienos dieną naktį sklindantys garsai: skausmo ir prievartos sukelti šūksniai, žmonių aimanos, šunų lojimas ar krematoriumo liepsnų siautėjimas. Jonathanas Glazeris provokuoja žiūrovus ir tarsi ragina įsižiūrėti į savo kasdienybę, bandydamas suprasti, kada peržengiama riba, už kurios susitaikoma su savu nužmogėjimu ar jis imamas pateisinti. („The Zone of Interest“, rež. Jonathan Glazer, D. Britanija, Lenkija, JAV, 2023)

Praeitą vasarą ***

Nepilnamečių teisės srityje besispecializuojanti penkiasdešimtmetė advokatė užmezga romaną su septyniolikmečiu vyro sūnumi iš ankstesnės santuokos. Prancūziškame danų dramos „Širdžių dama“ perdirbinyje ne pabrėžiamas pats ribų peržengimas, o parodoma, kaip neišsakyti troškimai lemia šį beveik neišvengiamą suartėjimą. Filmas atskleidžia žmogaus prigimties prieštaraivimus, tačiau nuosekliai atsiduoda ambivalentiškam savo herojės emociniam pasauliui. („L'été dernier“, rež. Catherine Breillat, Prancūzija, Norvegija, 2023)

Varžovai ***

Ambicinga tenisininkė (Zendaya) susipažįsta su dviem aštuoniolikmečiais draugais, kurie ją įsimyli ir tampa varžovais dėl merginos palankumo. Po 13 metų ji už vieno iš jų (Mike Faist) išteka ir paverčia profesionaliu žaidėju, tačiau vyro karjera stringa. Turnyre jis vėl sutinka savo buvusį draugą (Josh O'Connor). Puikiai suvaidinta, sumaniai papasakota drama, kurioje nagrinėjamas sudėtingas santykių trikampis ir nutrūkusi draugystė. Filme siekiama teniso ir gyvenimo analogijos, kuri pabrėžiama daugybe formalių, kartais manieringų priemonių. („Challengers“, rež. Luca Guadagnino, JAV, 2024)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė, fotografija**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

Ši knyga – tai retrospektyvus žvilgsnis į kino Lietuvoje istoriją nuo pat pirmojo viešo seanso Vilniaus botanikos sode 1897 metais iki mūsų dienų. Trijuose jos tomuose aptariami skirtingi Lietuvos kino laikotarpiai ir kino kūrėjai. Tai daugelio autorių kino kritikos esė rinkinys, kuriame kartais skirtingi požiūriai sugula į daugialypę mozaiką, mėginant įvardyti, kas gi yra nacionalinio kino tapatybė.

Leidybą rėmė
Lietuvos kino centras,
Audiovizualinių kūrinių autorių teisių asociacija „Avaka“

AVAKA

Rėmėjai
Julius Ptašekas, Marius Ptašekas

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena. Remia Medijų rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba Lietuvos kino centras Vilniaus miesto savivaldybė

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

LIETUVOS KINO CENTRAS

VILNIUS

